

lluc

març 76 | n°657 | 25pts

LLUITEM PER
LA NOSTRA
LLENGUA

COOFTY
cialitat?

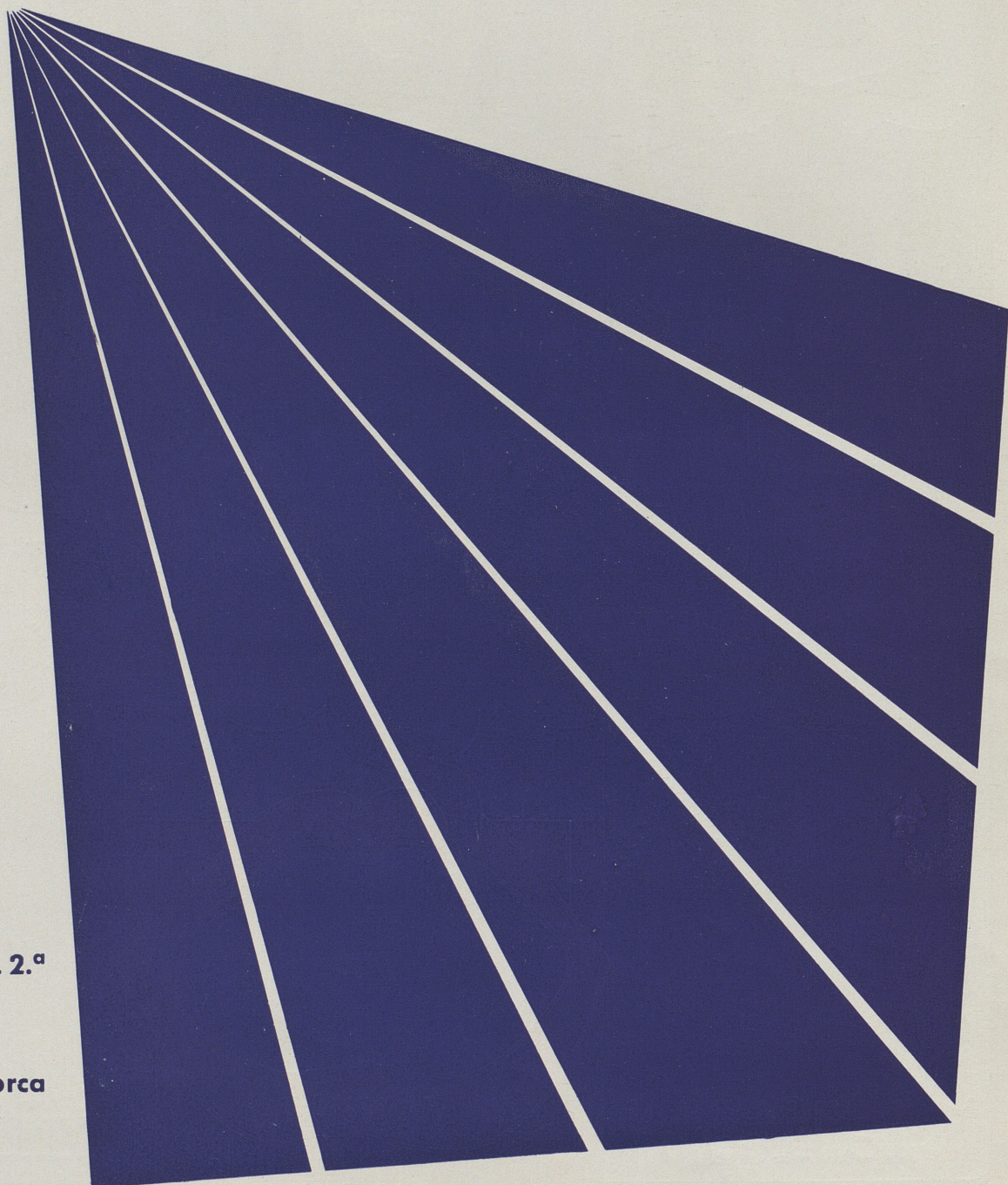

bilingüisme?

¿Encara no sou soci
de l'Obra Cultural Balear?

CADA POBLE LLAURA EL SEU FUTUR

C/. Impremta, 1, pral. 2.ª

Tel. 22 32 99

Ciutat de Mallorca

LLUC

MARC 76

LLUC

març 76 n.º 657 25 ptes

PORTADA

¿Som un poble bilingüe?
¿Quin sentit té avui demanar la cooficialitat del català a les Illes?

Portada de Ferran Sintès

LLUC

Revista mensual, n.º 657
Any LVI

Direcció:
PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:
Apartat de Correus n.º 619
Telèfon 22 32 99
Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores
Conseller-Delegat: Manuel Soler i Palà
Caps de Redacció: Josep M. Llompart i
Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 250 ptes. anuals
Estranger: 300 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 25 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. CC. - Balmes, 39
Dipòsit legal: P. M. 276-1958

= Sumari =

Pàg.

2 CORREU

3 **Reivindicar la llengua: un dret inalienable.** Per copsar el moment actual del nostre poble, per reflexionar sobre una de les peticions que ara estan al carrer, l'**EDITORIAL** i la capçalera d'aquest número de març vol connectar amb la campanya per la cooficialitat del català a les Illes.

4 El passat dia 26 de febrer es compliren 50 anys de la mort de **Joan Alcover**. Josep Maria Llompart exposa què suposà la **diglossia** en aquesta figura cabdal de la nostra literatura.

7 **Universitat i normalització lingüística**, per Isidor Marí.

El problema de l'ensenyament de i en català a les Illes és examinat des de la Universitat, des de l'Escola Normal del Magisteri i des de l'Ensenyança General Bàsica.

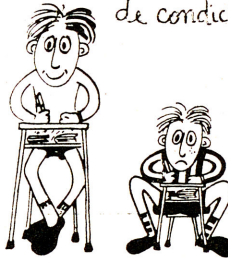
9 **L'Escola Normal en marxa**, per Joana Serra de Gayeta.

10

per què la parla catalana en inferioritat de condició?

La lluita per la llengua. Gabriel Janer Mani'a us exposa els condicionaments lingüístics que pesen sobre E. G. B., amb referència especial a la «Ley General de Educación» de 1970.

11

Lluitem per la nostra llengua. Campanya de cooficialitat del català a les Illes. Un manifest de l'Obra Cultural Balear i del Col·legi de doctors i llicenciats, i una ressenya dels acords presos pels participants en aquesta campanya.

13

COOFICIALITAT

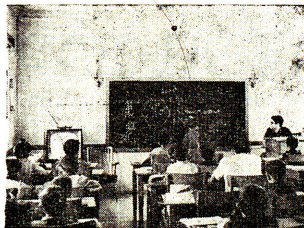
Una enquesta a la gent del carrer, per GADESO. ¿Ensenyança en o del català? El català ¿llengua oficial en els assumptes públics? ¿Entén, parla, llegeix, escriu el català?

15 **Sistemes biològics i culturals. Algunes reflexions sobre la cultura**, per Josep A. Alcover i Tomàs. Relacions entre biologia i lingüística.

18 **L'ESGLÉSIA NOSTRA. L'anonimat de Déu o la urgència d'una fe adulta**, per Manuel Soler i Jordi Gayà.

20 **Set poemes de Jacques Prévert**, traduïts per Josep Maria Llompart.

22

Educació, societat i contaminació. Unes reflexions sobre l'experiència de la Wyndham School d'Egremont, a Anglaterra: una escola oberta a tota la població circumstant, no aïllada. Antoni J. Colom presenta una imatge prou nítida de les Open Schools i en treu algunes conseqüències sobre els plantejaments escolars a Palma.

23 **ART.** «Crònica de Tres» ofereix aquest mes dues converses amb dos artistes immersos dins la dinàmica de l'expressió artística a Mallorca: **Miquel Barceló i Artigues, i Angel Sanmartín.**

26 La Secció del Camp de l'Obra Cultural Balear examina un altre punt del nostre món pagès: **la problemàtica del vi**, centrada principalment a Santa Maria del Camí. Signen la col·laboració Miquel Mas, Rafel Pinya i Tomeu Fiol.

28 **Carta des del Principat de Catalunya**, per Biel Mesquida i Amengual.

Universitat de les Illes Balears
Servei de Biblioteca i Documentació
Edifici Guillem Cifre de Colònia

Correu

Alienació i llengua

Ciutat de Mallorca, 21 febrer 1976

Senyor Director de la Revista LLUC
CIUTAT

Us pregaria que, al proper nombre de la vostra Revista, tot i que serà monogràfic sobre el tema de la cooficialitat, donàssiu cabuda a la nota següent, adreçada a N'Antoni Serra.

Amic Toni, acab de llegir el teu «Resum de l'any» que fas a la revista LLUC en el nombre corresponent al mes de gener del 76, i trob molt encertada la teva remarca en quant a l'idioma en què es vénen realitzant certs actes polítics protagonitzats per capdavaners de l'oposició, que a l'hora de fer públiques les reivindicacions no usin la llengua del poble que diuen representar, sinó que emprin la imposada per les estructures contra les quals lluiten.

Per altra banda, no ens ha d'estranyar que, en el merescut sopar d'homenatge tributat al Sr. Alemany, aquest fes ús, a l'hora de parlar, de la llengua castellana; això és una prova més del seu criteri diglòssic, com la que recentment ens ha

donat amb la seva actuació envers la Campanya de Cooficialitat del Català.

I ara he arribat allà on volia, a parlar de la cooficialitat. Tu demanes en el teu article si té sentit, davant tots aquests fets, demanar la reincorporació del català a l'ensenyament i fins i tot si té sentit demanar la cooficialitat. Jo crec que precisament tots aquests fets ens han de fer veure la urgència d'aquesta demanda, que no siguin només un parell els qui hagin pres consciència «político-cultural del marc on es desenrotlla la seva activitat pública» per això és oportú i necessari demanar la normalització del català, a tots els nivells, enfront de la imposició dominant de la llengua castellana.

Per aconseguir aquest alliberament de què parles, tot i que du implícit i resolt el problema de la llengua, primer hem de passar una sèrie d'etapes, que tu, evidentment, fa molts anys tens superades. Jo i molts d'altres ens començam a adonar i a obrir els ulls a una realitat nacional trepitjada, que la gran majoria del poble illenc ni tan sols intueix.

N'hi ha molts, dissortadament, (ja no parlem dels qui han adoptat el castellà com a únic vehicle de comunicació) sinó dels qui, sense cap argument sòlid, s'en-

caparren a considerar el mallorquí com una llengua distinta del català, tota aquesta gran massa alienada per l'educació castellanista que han rebut, per la seva incapacitat de reacció davant la injustícia, etc. no tenen consciència lingüística? com han de tenir consciència nacional?

Hi ha una gran tasca a realitzar, sobretot de clarificació, d'informació, no vulguem passar «s'arada davant es bou» i cremar etapes ràpidament sense comptar amb una base sòlida que avaluï i consolidi els avanços cap a la plena normalització de la nostra llengua.

MARGALIDA PAPPAL I SAMPOL

Novetats de l'EDITORIAL MOLL:

Cinquantenari de la mort de JOAN ALCOVER

Reedició de CAP AL TARD i POEMES BÍBLICS

(Biblioteca «Les Illes d'Or»)

A la mateixa col·lecció:

JOAN PONS I MARQUÈS

IDEARI DE JOAN ALCOVER

Centenari del naixement de **SALVADOR GALMÉS**

Reedició de LA DIDA i ALTRES NARRACIONS

(Biblioteca «Raixa», n.º 108)

A «Les Illes d'Or»:

QUADRETS i PINZELADES

Distribució: LLIBRES MALLORCA. Fortuny, 5. Ciutat.

Reivindicar la llengua: un dret inalienable

editorial

Les Illes, que no podem concebre si no és dins la realitat dels Països Catalans, no són un país bilingüe. Per a entendre la nostra verdadera problemàtica, hem de partir de la base que no hi ha països bilingües per naturalesa, perquè si, espontàniament, sinó que el fet de conviure diverses llengües dins d'una mateixa realitat històrica, cultural i sociològica és el fruit d'una imposició o, si ho voleu d'una altra manera, és el resultat del menyspreu de la llengua autòctona en benefici d'una altra llengua incorporada per procediments diversos, quasi sempre coercitius, la qual sol rebre el tracte privilegiat d'oficial.

Aquest és el cas de les Illes, on la llengua que per història i cultura és la pròpia —la catalana— ha sofert un tracte discriminatori i un llarg procés d'alienació enfront del poble i de la societat.

Si aprofundíem mínimament en aquest procés, veuríem que el català de les Illes ha patit atacs frontals, però també altres de més soterrats i més subtils. En efecte, el localisme esterilitzador fruità una pretesa divisió de l'idioma, la qual cosa va dur a les arbitrarietats lingüístiques del «mallorquí», «menorquí» i «eivissenc», talment com en el País Valencià sectors manifestament espanyolistes han defensat fa poc una pretesa «llengua valenciana», denunciada per un Manifest recolzat per més de quaranta mil signatures (entre les quals hi havia les de Joan Fuster, Sanchís Guarner, Raimon, Josep Lluís Blasco, etc.). El gonèllisme a les Illes solament pot ésser entès com a conseqüència de disgregació, fomentador de confusions i de fàcils, però no gens convincents, arguments provincians. Vegeu, si no, els criteris lingüístics que tenen alguns dels entrevistats en el llibre *Les ideologies polítiques a Mallorca*. Les posicions que detenen respecte de la llengua no són noves, sinó que representen un capítol més d'aquest intencionat procés d'alienació sistemàtica a què estam sotmesos. De totes maneres, ens són aclaridores de mediatitzacions polítiques amb una finalitat inequívoca: mantenir el sentiment provincianisme en benefici d'una sobreestructura estatal.

Sabem que una llengua, per si mateixa, aïllada del context històric o ideològic, no representa un «fet polític». La llengua és la manifestació oral d'un poble, és la que possibilita la relació entre els individus i les col·lectivitats de la societat. Però, en el moment en què hi juguen altres elements extra-lingüístics (el sotmetiment de la llengua pròpia a una altra imposada per decret),

la politització de l'idioma es fa evident. D'aquí que la manca de sensibilitat de les classes polítiques, dels teòrics capdavaners de la societat, enfront del problema de la llengua sigui un indicador que alguna cosa no funciona així com toca; sigui la causa, entre d'altres, d'aquest divorci permanent entre classes populars i dirigents.

A les Illes, malgrat les dificultats i els entrebancs, el català ha estat mantingut al llarg de la història per un difús sentiment de defensa de les mateixes classes populars enfront de les agressions externes. Això ens hauria de semblar prou revelador. Si a les escoles l'ús i l'ensenyança de la nostra llengua han estat negats (prohibits), no per això l'esforç centralista ha aconseguit l'objectiu proposat: desterrar-la de les relacions entre els individus habitants de les Illes, ni tampoc bandejar-la de les relacions entre nosaltres i la resta de Països Catalans. És una mostra evident de la capacitat de resistència instintiva, no formulada conscientment, però no per això menys eficaç.

La llengua, juntament amb la història, la cultura, el fet sociològic i els costums que ens són propis, forma part de la nostra identitat nacional. Ni anys de silencis ni de persecucions ni de campanyes més o menys orquestades de castellanització han pogut desarrelar la parla catalana, i la nostra societat, des de la base, des de la seva estructura de base, ha seguit i segueix pensant i expressant-se en català.

Darrerament, com si volguessin esborrar passades tensions, han estat reconegudes les «lengües regionales», reconeixement que, tanmateix, duu implícit en la seva formulació el sotmetiment del català (o del basc o del galleg) a la llengua oficial, situant-les a un «ghetto». És evident que aquesta mesura paternalista no resulta convincent ni ens pot satisfer. L'establiment del català com a llengua oficial als Països Catalans és l'objectiu pel qual hem de lluitar. Hauríem de superar ja per sempre l'analfabetisme a les Illes, i això només podem aconseguir-ho mitjançant l'ensenyament del i en català a les escoles.

Aquesta lluita per la llengua no és una lluita purament cultural, sinó que s'insereix dins la lluita per les llibertats democràtiques. Reivindicar-la serà, per tant, exercir un dret inalienable d'aquest poble.

En ocasió del cinquantenari

Joan Alcover i la diglòssia

per Josep Maria Llompart

Joan Alcover, en plena joventut:
un poeta provincià dedicat «a la musa castellana»

No faré esment de les raons que empenyeren el poeta Joan Alcover cap a la crisi que el va transformar en un home nou. La història, d'altra banda, és coneguda. Fins al tombant del segle, Joan Alcover va ésser un amable poeta de província, que, a la manera de la seva societat i del seu temps, escrivia en castellà comodíssims versos segons la pauta de don Ramón de Campoamor y Campoosorio, ni millors ni pitjors —val a dir-ho— que als que a Guadalajara, a Segovia, a Zamora, a Cuenca, escriviéu altres tants poetes de província, els noms dels quals s'anaren esgrogueint a mesura que s'esgrogueien els fulls on havien estampat els seus poemes. A partir, emperò, del trasbals que, coincidint amb l'estrena del segle, el va somoure a nivell humà, a nivell literari, i fins a cert punt a nivell ideològic, Joan Alcover esdevingué el gran poeta que va escriure en català versos eterns, intemporals, universals. Aquest és el fet i no cal que hi insistim. Ara només pretenc aclarir i comentar el testimoni que Alcover ens va deixar dels dos possibles camins, de les dues possibles portes d'accés d'un escriptor a la llengua pròpia, quan aquesta llengua, a conseqüència d'una situació sociolingüística de diglòssia, ha quedat relegada a la posició d'idioma **baix**, sota la pressió d'un altre idioma en conflicte, que, per determinades raons, ha passat a ocupar el lloc **alt**, el lloc de privilegi.

Cap als darrers anys del segle XIX, Joan Alcover es plantejava seriosament per primera vegada el problema de la tria idiomàtica més enllà del fàcil, superficial bilingüisme que, amb aclaparadora preponderància del castellà, havia practicat fins aleshores. Així ho revela, no

tan sols la seva correspondència particular, sinó, sobretot, el fet que en el número 286 del setmanari **La Roqueta**, 3.ª època, corresponent a die 7 d'octubre de 1899, publicàs el breu i conegut poema **La llengua pàtria**, on fa explícit el propòsit d'acceptar definitivament el català com a vehicle d'expressió:

A la musa castellana
mos anys millors he donat,
d'una altra musa germana
fondament enamorat.
¿Què podré donar-li ara,
per a tardor ensopit?
Qualque cosa bull encara
al fons de mon esperit.
Llengua de perfums mesella,
tal volta amb rara virtut,
com una pluja novella
em torni la joventut.
Sols ella arribar podia
de mon cor fins a la rel.
Si altra esposa fou ma Lia,
ella serà ma Raquel.

Es tracta, sens dubte, d'un poema menor dins l'obra de N'Alcover. De cap manera el podem qualificar d'extraordinari; però és emotiu, altament emotiu, potser massa exclusivament emotiu del punt de vista de la ideologia lingüística que revela. Perquè un sociòleg de l'idioma hi veuria tal volta el reflex típic d'uns curiosos mecanismes que es donen sovint, a manera de febles i fins i tot enganyoses defenses de la llengua **baixa**, dins la mentalitat col·lectiva d'una societat sotmesa a la situació de diglòssia. Observem que el poeta es declara **fondament enamorat** de la llengua pàtria. Però la veritat és que aquest profund amor no li ha impedit servir anys i més anys —els seus anys millors— una altra llengua. ¿Per què?

Tot el poema es mou en el pla del sentiment, del pur sentiment, del massa pur sentiment. I és en aquest pla on els estudiosos detecten la subtil contrapartida que abans hem al·ludit: la idealització compensatòria que arriba a invertir, a nivell sentimental —i **només** a nivell sentimental— la pauta originària de l'esquema diglòssic. Temps enrera es deia molt sovint, i fins i tot avui en dia algú ho diu adesiara: el català és bo, però només per a segons què i en segons quines condicions; cal protegir el català, però...; cal ensenyar el català, però...; cal fomentar el català, però... Si feim una passa més i deim que el català no tan sols és bo, sinó que fins i tot és millor, sempre per a segons què i en segons quines condicions, tindrem establerta la compensació que inverteix en el domini sentimental —i **només** en el domini sentimental— la pauta jeràrquica dels dos idiomes en conflicte, i aleshores la llengua que en el pla de les realitats positives ocupa el lloc inferior, ascendeix en el pla ideal del sentiment al lloc de privilegi. És la dolça estimada de la intimitat, l'única que ens pot arribar fins a l'arrel del cor. És «la humil ventafocs transfigurada en princesa ideal», com la somiava Costa i Llobera. Però, ¿i més enllà de les arrels del cor? ¿I quan en punt de mitja nit

s'esvaneixi el somni i la pobra ventafocs hagi de tornar a la seva mesquina realitat quotidiana? Fet i fet, el poeta estima Raquel per damunt de tot, però és Lia qui li dona fills i més fills. Dos anys més tard d'haver dedicat les emotives estrofes a la llengua pàtria, Joan Alcover publicava encara el seu darrer llibre en castellà.

El camí que havia escollit per tal d'acostar-se a la seva pròpia veritat lingüística era potser massa bell, massa fàcil i, per això mateix, trencadís i enganador. En els moments més delicats de la crisi, la idealització compensatòria pot ésser —i de fet ho ha estat— una taula de salvació per a la llengua que la diglòssia situa en una posició d'inferioritat; però només això. L'idioma baix es fa fort en els reductes emocionals, ideals, de la intimitat, i, si es resigna a no provar de sortir-ne, és capaç de resistir temps i temps les escomeses de l'idioma alt. La importància de les idealitzacions compensatòries en el procés de l'anomenada Renaixença, i àdhuc en el de la Pre-renaixença, és massa evident perquè calgui posar-la de relleu. Tinguem present, emperò, que aquesta mena de compensacions vénen a ésser una arma de doble tall; perquè, si per una banda aturen la possible ruptura de l'esquema diglòssic per via de la substitució lingüística, (és a dir, per la victòria final i a tot nivell de l'idioma alt sobre l'idioma baix), per una altra banda barren també el pas a la solució contrària: a la desaparició de la diglòssia per la normalització de l'idioma baix. Pensem que la idealització compensatòria exigeix la discriminació entre idioma alt i idioma baix, de manera que només és possible comptant amb la realitat del fet diglòssic. En definitiva, és precisament la pròpia condició d'idioma inferior, de parla humil i casolana, allò que volta l'idioma baix d'una aurèola ideal i el fa digne d'ésser estimat; perquè si es normalitzava, si es posava a la mateixa altura de l'idioma privilegiat, tot aquell encís es perdria. La ventafocs és molt més adorable com a tal ventafocs capaç de transfigurar-se en princesa ideal dins un àmbit de màgia, que no com a definitiva reina i senyora dins un àmbit de realitats.

Tornem, emperò, al poema de Joan Alcover per a notar-hi algun altre detall significatiu. Tot fent l'elogi de la llengua catalana, el poeta utilitza només la tonalitat tendra, sentimental, d'afectuositat. La llengua catalana és com una al·loteta jove, que sospitam vagament dissortada, equiparable a una pluja novella, plena de perfums i posseïdora, pels seus encisos —que podem suposar molt ingenus, molt femenins, gairebé de col·legiala una mica neula—, de la rara virtut de rejuvenir un home madur i experimentat, que, havent arribat a l'edat crítica, somia un festeig d'estiu de Sant Martí. Alguns sociolingüistes han remarcat, potser amb una espurna d'humor, la correspondència quasi exacta que es dona entre la discriminació d'idiomes que es produeix dins una situació de diglòssia afectada per un joc d'idealitzacions compensatòries, i la discriminació de sexes mantinguda tradicionalment en el nostre context sociològic. En el pla positiu, en el pla de la realitat, l'home, igual que la llengua alta, ocupa una situació de força, de domini, de privilegi; és el cap de casa, se li atribueixen uns drets que, en principi, es consideren vedats a la dona. En canvi, dins el pla íntim, sentimental, en el camp de la màgia i de les efusions líriques, la pauta s'inverteix, i la dona, talment com esdevé amb la llengua baixa, ascendeix, idealitzada, al pla superior. Aleshores és el consol de les aficcions masculines, l'assenyada guiadora de l'esperit, el repòs del guerrer, la pluja novella que ens torna la joventut, etc. Però tot això a condició que no es mogui, que no exigeixi res; que, arran de realitat tangible, no pretengui alterar la pauta originària. Ella, tan adorable, tan deliciosa, tan estimada com vulgueu; però, quan sigui l'hora de trencar el somni, que s'afanyi a tornar a la cuina, que al capdavant és el seu lloc.

No deixa d'ésser divertit constatar que els prejudicis que s'han oposat a l'emancipació de la dona són els mateixos que se solen oposar a la normalització d'un idioma baix; o, almenys, funcionen semblantment. Reparem que

Dorada Balear Bona Cervesa (ESPECIAL)

ELABORADA PER

S.A. Balear de Cervezas

Telèfon : 27 17 00

en el nostre país ha estat rutinari, gairebé protocolari, fer l'elogi del castellà a base d'atribuir-li qualitats tòpicament masculines. El castellà és un idioma fort (**llengua de conquistadores**); és un idioma seriós (**llengua de sàbios**); és un idioma sonor (**como bronce de campanas**); és un idioma poderosament expansiu, estès a tot arreu (**idioma del imperio**), etc. En canvi, l'elogi rutinari i tradicional del català comporta sovint, sobretot a partir del Romanticisme, l'atribució de qualitats tòpicament femenines. És un idioma dolç.

Oh llengua a mos sentits més dolça que la mel,

exclamava Aribau. I el valencià Tomàs Villarroja repetia:

**Una cançó et diré, filla del cel,
en l'oblidada llengua de mos avis
més dolça que la mel.**

És un idioma que senyoreja el sentiment, la intimitat **de la llar**; una llengua plena de modèstia, casolana, marginada de les ocasions més serioses o més compromeses:

**Vine a refrescar mos llavis,
llengua apresada en lo bressol**

li demanava Marian Aguiló, que en un altre moment ens diu:

**Una musa casolana
festegí lluny del Parnàs,
que avinent, humil i plana,
canta amb lira catalana
de què els savis no fan cas.**

És, en definitiva, la «llengua de perfums mesella» que Joan Alcover estimava gairebé en secret.

Seria, en canvi, més aviat insòlit entre nosaltres proclamar que el castellà és una llengua més dolça que la mel, cosa que, considerada objectivament, tampoc no seria cap disbarat, perquè el castellà posseeix unes evidents qualitats de dolçor. Tanmateix, pel pes del prejudici diglòssic, difícilment podria ésser aquí el castellà un idioma dolç. El castellà és la llengua alta, la llengua **viril**, la llengua de poder i de prestigi. Ha d'ésser, doncs, un idioma forçarrut, poderós: «el idioma del imperio». No tem que és ben possible, emperò, que avui en dia **tingués algun sentit exclamar a les illes Filipines**, en to efusiu i elegíac: **¡Oh llengua más dulce que la miel!**, puix que a les Filipines el castellà ocupa actualment la posició d'idioma baix i es troba en una situació compromesa que admet tota casta d'idealitzacions enyoroses i de feminitzacions.

Vet ací, doncs, la subtil fal·làcia que s'amaga sota els versos, tan emotius i segurament tan sincers, que Joan Alcover dedicava l'any 1899 **A la llengua pàtria**. El poeta, sense voler i sense adonar-se'n, situava el català en el lloc baix de la jerarquia diglòssica. Si ens hi fixam, veurem que el famós símbol de Lia i Raquel té unes connotacions inequívokes. Lia era lletja i fecunda; va carregar Jacob de fills, va ésser mare de tribus i de generacions. Raquel, en canvi, era bella, però només va donar a Jacob dos fills (això sí, els més estimats). De fet, Lia, la mare de família, la madona de la casa, ocupa en el terreny pragmàtic una posició de superioritat, per bé que Raquel se'n mostri superior en el pla del sentiment. Al marge, doncs, de la idealització compensatòria, el castellà (Lia) segueix essent la llengua alta, i el català (Raquel) segueix essent la llengua baixa. Joan Alcover havia provat un primer accés a la seva pròpia veritat idiomàtica per la via purament ideal, purament sentimental. I aquesta via és, ella sola, inconstant i mudable. Per això no és estrany ni contradictori que el nostre poeta, tot i el festeig amb Raquel, no sols publicàs un llibre en castellà dos anys després del poema **A la llengua pàtria**, sinó que opinàs encara —com aleshores opinava— que seria un gran bé que el castellà es ficàs «dentro del corazón de Mallorca».

La crisi, però, era tot just començada i es resoldria, dins l'ordre lingüístic, en solucions molt més profundes. El poeta havia d'arribar definitivament a la llengua catalana pel camí més difícil, però més ferm i irreversible: pel camí de la conscienciació. L'any 1908 obtenia en els Jocs Florals de Barcelona un accés a l'Englantina amb el poema **L'espurna**. Un poema de to major, amb una punta de retòrica, però vigorós i de bellesa extraordinària en alguns fragments. Allò que, tanmateix, ens interessa remarcar-hi és el canvi que denota quant a l'actitud de Joan Alcover davant l'idioma. El poeta repeteix ara l'elogi de la llengua catalana; però ho fa amb uns termes absolutament, espectacularment contrastats amb els que havia emprat nou anys enrera:

**Com el panteix de l'ànima dormenta
flotava el verb melodiós; mes ara
en l'illa diu quelcom que pa retorna
del secular encantament, i munten
generacions que una claror novella
duen als ulls: la joventut és nostra.
La llengua: ella l'ha fet, el gran prodigi,
ella amb sos mots regalimat de saba
ens torna la llecor que l'ha nodrida;
ella difon estremiments profètics;
ella té notes de clarins. Sonem-los;
despertem els titans que en l'ombra jauen
de l'esperit; sonem-los; si ens escupen
els filisteus des de les altes torres,
sonem-los, i cauran.**

És de tota evidència que el pensament de Joan Alcover ha girat en rodó. El català ja no és la «llengua de perfums mesella», adornada de gràcies convencionalment femenines. La seva màgia ja no consisteix a retornar al poeta, amb manyagueries d'al·lotella, la joventut perduda, sinó a desvetllar la consciència d'un poble. Ara es vesteix de qualitats poderoses, gairebé violentes, diametralment oposades a aquelles altres qualitats tendres. Ara «difon estremiments profètics», «ens torna la llecor que l'ha nodrida», «té notes de clarins», prou fortes per despertar «els titans que jauen en l'ombra de l'esperit»... Ha desaparegut tot rastre de la mentalitat conformada per la pauta diglòssica, i la proclamació del català com a instrument imprescindible per a la nostra expressió literària, n'és una conseqüència lògica. Joan Alcover havia experimentat el català com la visió d'una joventut dolça, vagament dissortada, estimada en el racó més secret de la intimitat. No endevinava encara que el català era molt més: que era el carrer i la plaça, el dret i la raó, la lluita i l'esperança, la fe de vida d'una col·lectivitat.

**Sols ella arribar podia
de mon cor fins a la rel...**

Però al capdavant li arribà fins a una arrel més profunda: l'arrel de la consciència. I d'aleshores ençà despareixia la imatge de la pobra ventafocs de llegenda, mentre es dibuixava, dura i pura, la visió de la llengua d'un poble, la llengua del poble.

Fins aquí els fets, amb tota objectivitat i amb la seva possible exemplaritat. Que cadascú en tregui les conseqüències.

JOSEP MARIA LLOMPART

UNIVERSITAT i normalització lingüística

per Isidor Mari

No crec que sigui necessari començar aquestes notes remarcant la importància decisiva dels estudis universitaris en la cultura d'un poble. Seria suficient que pensàssim en l'evolució que s'ha pogut apreciar els darrers anys en la consciència dels problemes que ens afecten, per constatar l'evident paper que ha jugat en aquest procés el creixement de la població universitària illenca i dels diversos centres que l'acullen. I com a mostra d'aquesta evidència podríem citar l'aspiració de gran part de la gent a una Universitat Balear, precisament perquè veuen clars els beneficis que se'n derivarien.

No voldria de cap manera que es pogués suposar que qualsevol forma d'universitat seria igual de positiva. Ja s'ha repetit, i convé repetir-ho més encara, que la universitat que les Illes necessiten ha de respondre a la realitat física i humana de Menorca, Mallorca, Eivissa i Formentera, esforçant-se en la solució de totes les qüestions que es plantegen a la nostra comunitat. I això, des d'una perspectiva que a la vegada superi el provincialisme i el sucursalisme: arrelant en la realitat viva del nostre poble sense cap ombra d'elitisme, recollint tots els estímuls externs i projectant la pròpia activitat cap als àmbits culturals més diversos, però sense perdre en cap moment el punt de referència principal de la realitat que ens envolta.

Convé molt -és imprescindible- que tots ens anem convenent més i més d'aquesta doble orientació de la universitat que necessitam: aprofundir en la vida de la nostra comunitat i obrir-se a totes les direccions amb una actitud receptiva i expansiva alhora.

I hem de ser conscients que l'arrelament, l'assimilació i l'expansió (perdonau el símbol, gairebé arbori) no són en absolut tendències contraposades o irreconciliables. Al contrari: són orientacions que es necessiten i es complementen mútuament, i no podem oblidar-ne cap, si no volem caure en el colonialisme cultural, en la mediocritat provincialiana o en l'aïllament estèril. De

què serviria una universitat que descuidés la realitat de les Illes, si no és per alienar-nos encara més? De què serviria una universitat tancada a la resta del món, més que per provocar una asfíxia cultural?

I quin sentit té ara tot aquest preàmbul? És ben clar: si la Universitat de les Illes vol adequar-se a la nostra realitat, s'haurà de comprometre d'una manera total i decidida amb el procés de normalitzar l'ús de la nostra llengua, contribuint a treure-la de la degeneració diglòssica que la rosega.

Aquesta feina la pot dur a terme la universitat en dos fronts paral·lers: donant entrada preferent al català en totes les activitats internes i, consegüentment, preparant futurs professionals que s'alliberin dels prejudicis lingüístics i puguin usar normalment i sense complexos la nostra llengua.

Ara que els plans d'estudi oficials han obert un finestrell al català, hi ha ben poca gent que no vegi la necessitat de preparar un professorat suficient per impartir aquestes ensenyances.

Com a mínim en això tots hi estam d'acord: la Facultat de Filosofia i Lletres i l'Escola Universitària de Professorat d'EGB han de formar un cos docent que pugui encarregar-se dignament de les classes de llengua catalana previstes als nivells preescolars i bàsics.

Fins i tot ja es treballa en aquest sentit, i s'imparteixen matèries de llengua i literatura catalanes als dos centres citats.

És una primera passa, però del tot insuficient: ni els llicenciats ni els professors d'EGB poden especialitzar-se en filologia catalana en els centres universitaris illencs. No podem comptar, per tant, amb la indispensable quantitat de professors de català acreditats de solvència. Anar a les universitats de Barcelona o del país estrangers que -oh vergonya- tenen l'especialització de Filologia Catalana representa un esforç econòmic superior, i un canvi de perspectiva a fer. No són més que solucions insatisfactòries d'emergència.

En resum, crec que la més urgent de les decisions que hauria d'adoptar la universitat a les Illes en l'aspecte lingüístic és proveir-nos de professors especialitzats en els diversos nivells de docència de la llengua i la literatura catalanes. Si no es fa aviat, ens trobarem amb un obstacle enorme en voler implantar l'ensenyament de català (ja l'estam trobant, de fet). Ni tan sols les reduïdes possibilitats que ofereix la legislació actual es podran aprofitar, i tot sera paper banyat.

O sia que, si no volem caure en aquesta ineficàcia contradictòria, s'han de canviar els plans d'estudi creant l'especialitat de Filologia Catalana, amb les dotacions econòmiques, tècniques i humanes que siguin necessàries.

EL CATALÀ, LLENGUA DE LA UNIVERSITAT

Que la Universitat de les Illes hagi de funcionar normalment en català ja no és, en canvi, una opinió tan generalitzada. Plantejar aquesta necessitat —tan important com qualsevol altra— desperta recels, promou contrastos i, en definitiva, evidència dubtes i incongruències, timideses i contradiccions.

I no és que no existeixin motius de sobres que justifiquin l'ús generalitzat de la llengua catalana en totes les branques de la ciència.

En primer lloc, i tal com hem dit, perquè és d'estricta lògica que la universitat adopti amb total preferència la llengua natural de les nostres illes, si vol entroncar de veritat en la cultura autòctona. Si no ho fa, o si deixa al català un paper merament anecdòtic, obrirà una via de penetració als esquemes culturals importats, amb les conseqüències despersonalitzadores que això implica.

En segon lloc, perquè en l'ordre lingüístic (que és el que ens ocupa) el primer problema que ha d'afrontar la universitat és la normalització de la nostra llengua. I la normalització reclama —a part de l'extensió quantitativa de l'ús del català— l'accés als nivells especialitzats de llenguatge. ¿No és lamentable que els nostres historiadors, economistes, psicòlegs, matemàtics, geògrafs, pedagocs, químics, filòsofs, metges, biòlegs, juristes, físics, etc., siguin incapaços d'expressar-se en la llengua de la immensa majoria dels illencs? ¿No és un índex prou clar

dels defectes educatius de l'actual sistema universitari? ¿És necessari explicar amb detall que una cultura no es redueix a la Filologia?

No crec que s'hagin de multiplicar els raonaments: la part més inquietada i coherent dels nostres estudiants ja s'ha manifestat diverses vegades per una utilització normal de la seva llengua en les activitats universitàries. I la majoria veuen que demanar la cooficialitat del català a les Illes és una petició tan carregada de lògica, que les paròdies que han intentat alguns «divins» amb la cooficialitat de l'etrusc no fan més que reforçar-la.

Deixant de banda els indiferents (a la banda és on els agrada més estar), les altres objeccions que es fan a l'ús normal del català en les activitats universitàries no són gaire més sòlides que la que acabam de veure.

N'hi ha que argumenten que això significaria un obstacle enorme per als estudiants que no són catalanoparlants (*), però no hi ha tal: les persones que resideixen a les Illes des de fa més d'un any estan capacitades per entendre sense gaire dificultat la nostra llengua. I si no hi estan, podem dubtar de la seva capacitat per als estudis universitaris. Seria suficient, per tant, que s'establissin uns cursos de català per a aquells que acaben d'arribar. Per altra banda, que la universitat funcioni en català no implica de cap manera que els alumnes o professors que prefereixen particularment expressar-se en una altra llengua no ho puguin fer tranquil·lament. No estam proposant, en absolut, que s'adopti amb les altres llengües la

intolerància que hem patit amb la nostra.

No volem fomentar cap forma d'exclusivisme que ens aïlli de les cultures més pròximes o més prestigioses, impeding la recepció o la difusió dels progressos culturals. Crec que la introducció és prou explícita en aquest sentit.

La nostra actitud és d'estricta lògica, i la mateixa coherència que ens porta a reclamar una universitat en català ens exigeix alhora que donem una posició important en els estudis universitaris a la llengua castellana, com a instrument utilísim de relació amb l'Estat espanyol i l'Amèrica hispana. I un plantejament lingüístic correcte de la Universitat que les Illes necessiten comporta també l'aptitud dels nostres universitaris per a entendre com a mínim les grans llengües universals de cultura.

¿Serem capaços de considerar les llengües com a vehicles de comprensió, i no com a mitjans d'opressió, donant a cadascuna el lloc que li correspon? Depèn de tots nosaltres que s'imposi la realitat a l'uniformisme.

ISIDOR MARI

* Aquests estudiants són, a més, una petita minoria. Sacrificar els problemes culturals de tot un poble pels pocs problemes particulars d'uns quants seria absurd. I més quan les dificultats d'aquesta minoria són ben bones de resoldre!

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27

CIUTAT

Angela

MERCERIA

Randes - Cintes

Botons - Corbates

Especialitat en articles de modisteria

R. Muntaner, 40 - Tel. 29 37 67

Jaume II, 33 - Tel. 21 14 24 CIUTAT

L'Escola Normal en marxa

Tots nosaltres recordam l'escola, on se'ns parlava d'unes coses que generalment no ens interessaven i, a més, amb una llengua que els primers mesos quasi no enteníem. La majoria dels temes que havíem d'estudiar tenien poc a veure amb la realitat que vivíem cada dia. Sabíem de memòria la taula de multiplicar, la llista dels reis i dels ríos de España. També sabíem allò de «...y Gallocanta en Zaragoza». Un dia ens mostraren damunt un mapa on era Zaragoza. I on era París. I on era Roma. I on era Mallorca. Però molt poc més. Si hem volgut conèixer la nostra pròpia història l'hem haguda de llegir als llibres quan hem crescut. I si hem volgut aprendre una cosa tan elemental com és escriure i llegir la nostra llengua, també ha estat de grans.

De la mateixa manera, els que ara es preparen per esser Mestres, es veuran més o menys obligats a ensenyar coses semblants. A més de perquè hi ha una llei que ho diu, ho hauran de fer, també, perquè ells no hauran estudiat res més encara que, potser, amb mètodes considerats més moderns.

Les antigues Escoles Normals, anomenades ara per la llei «Escoles Universitàries de Professorat d'E. G. B.» (deim «anomenades» perquè,

en tots els conceptes, la seva integració dins la Universitat és quasi nul·la), des de l'any 71 tenen un pla d'estudis experimental. El Districte Universitari de Barcelona ha introduït la Llengua Catalana com assignatura obligatòria als dos primers cursos de la carrera, i una Literatura Catalana, optativa, al tercer curs. Sembla que això és un primer signe d'obertura. Ho és fins un cert punt: es dona la curiosa circumstància que, si bé el Català és obligatori a tots els efectes, el Ministeri no ha dotat aquesta matèria i el professor de Català consumeix d'una altra assignatura, per exemple Física o Dibuix. Aquesta qüestió també es pot resoldre amb un contracte, que té desavantatges, sobretot econòmiques.

A l'Escola Normal s'ensenya Català en caràcter obligatori. Ara bé, com es prenen els alumnes aquest fet?

Es pot dir, sense cap exageració, que a l'Escola, normalment, es parla mallorquí. Les classes es fan en castellà (menys la de Català, és clar), però la relació entre totes les persones que conviuen allà es fa en la nostra llengua, des dels cartells que es pengen per les parets fins a les consultes que es fan als professors.

De totes maneres, el primer de de tot que es demana, en un to anti-centralista i amb un rintintín de saviesa, és: «noltros què estudiem, mallorquí o català»? Una vegada convençuts, quasi tot d'una, s'accepta plenament. Els primers dies, inclús les primeres setmanes, les classes es converteixen en una discussió contínua sobre si cal o no estudiar català. Les discussions són molt enceses. S'arriba als crits, als insults i es passa fàcilment dels xiulos a les mamballetes.

La mateixa gent que, aquests primers dies, deia -en un cert to tímid, això sí- que estudiar català podria dur al separatisme, quatre mesos després votava positivament el demanar totes les classes en català ara mateix. És un cas curiós que creim necessari exposar.

A un grup de primer un alumne va proposar demanar que les classes es donassen en català. Són 65. 41 votaren sí, 18 no i 6 s'abstingueren. A una segona votació, després d'una curta discussió, es va decidir, amb 3 vots en contra, aconseguir per l'octubre del 76 totes les classes en català. Totes menys les de Francès, Anglès i Llengua i Literatura Castellana. És un projecte acordat per immensa majoria, que estan disposats a defensar.

Algú pot pensar: i què eñ fa amb els de parla castellana?. Molt senzill. Al primer curs se'ls fa unes classes especials per a ells i es pot dir que l'aprenen fàcilment. No representen cap problema.

El Català a l'Escola Normal no pot quedar en una simple informació de la llengua catalana, ja que aquesta informació no serveix perquè aquests estudiants l'ensenyin després a les aules. Com la Psicologia i la Pedagogia, el llenguatge per transmetre els coneixements és d'una excepcional importància.

Per tot això el Català a les Escoles Normals ha de ser més especialitzat. I és una exigència, no un prec. És clar que això no es podrà aconseguir fins que l'ensenyança del Català estigui normalitzat a tots els nivells. És el dret que tenim tots a no ésser uns analfabets en la nostra llengua.

JOANA SERRA GAYETA

Nota: els continguts d'aquest article han estat discutits amb alumnes de l'Escola Normal de Ciutat.

La lluita per la llengua (E. G. B.)

Cada matí, quan les escoles de totes les terres que configuren l'Estat Espanyol obrin les seves portes, es troben amb més d'un 35% d'alumnes, segons un informe elaborat per la Fundació Artur Martorell l'any 1973, que parlen una llengua distinta de la que trobaran a l'escola.

Aquests escolars hauran donat el «bon dia» a la família servint-se d'una llengua i hauran de donar els **buenos días** al mestre i als companys amb una altra llengua. Cada matí, trenta-cinc escolars de cada cent comprovaran que la llengua del carrer, la llengua que parla la família, la llengua en què s'estimen o se barallen, la llengua en què criden i en què pensen no serveix per entrar dins aquestes quatre parets que anomenam escola.

Davant aquest fet tan senzill a simple vista no podem posar-nos mans plegades. El poble gallec, el poble basc, els pobles que parlam la llengua catalana ens trobam cada matí amb inferioritat de condicions al costat dels pobles que parlen la llengua de Castella. I perquè ens trobam amb inferioritat de condicions, i perquè un al.lot que arriba a l'escola i es troba amb una llengua que no és la seva pròpia pateix una frustració i una ansietat que poden desembocar en la neurosi, és perquè sentim la urgència i la necessitat de reivindicar un ensenyament gallec, un ensenyament basc, un ensenyament català dins tots els nivells com a suport per al desenvolupament d'uns valors culturals i polítics que no poden romandre subjugats.

La **Ley General de Educación**, del 4 d'agost de 1970, obrí un finestró molt petit a la possibilitat de l'ensenyament de les llengües no oficials i no podem oblidar que és aquesta llei la que, més o menys apedaçada, encara està en vigor. I dic encara, perquè després dels dos equips ministerials que han continuat els treballs dels qui la forjaren, la **Ley** ha quedat desplaçada gairebé en gran part dels seus pressupòsits. Havia d'esser un dels objectius primordials de l'educació: **La incorporación de las peculiaridades regionales, que enriquecen la unidad y el patrimonio cultural de España.** (Article 1er). L'article catorze, tot referint-se a l'educació preescolar, precisa que **...comprende juegos, actividades de lenguaje, incluida, en su caso, la lengua nativa.** I l'article disset afegeix que al nivell d'E. G. B. les àrees d'activitat educativa hauran de comprendre: **El dominio del lenguaje mediante el estudio de la lengua nacional, el aprendizaje de una lengua extranjera y el cultivo, en su caso, de la lengua nativa.** Record que, tot just conegut el text de la **Ley**, algun director escolar aclarí als qui sollicitaven l'ensenyament de la llengua a les escoles que **en su caso** volia dir en el cas de que a ell li donàs la gana. Total que, en

molts de casos, la mica de finestra que havia obert aquella llei nova acabà per tancar-se sense pena ni glòria. Els motius són llargs d'enumerar. Podríem citar-ne una sèrie, convençuts que n'hi ha molts més i que restaran en la memòria de molta gent: En primer lloc, el text legal no preveu cap tipus d'horari per dedicar-hi, tampoc no diu res respecte de l'evaluació, ni de la formació dels mestres que, naturalment, no la saben «perquè no els ho han ensenyat». Caldria referir-nos a la manca de conscienciament de pares i mestres, a la poca inquietud que ha mostrat la Inspecció Tècnica, a les traves que han posat directores i directores als mestres solitaris que, pel seu compte i risc, volien emprendre el treball. També cal senyalar la manca d'un material escaient que la majoria de vegades, els qui han fet alguna cosa han hagut d'improvisar.

L'any 1972, el Col·legi d'Advocats de Vic ens oferí un treball important que, en aquell moment ens va emocionar. Els missers de Vic havien sucacat totalment la llimona del text de la **Ley** i n'havien extret una sèrie de conclusions que, aleshores, ens semblaren encoratjadores per les possibilitats de treball que s'obrien davant nosaltres. Avui, aquelles conclusions, ens semblen absolutament tímides. Venien a dir, en primer lloc que els mestres podien ensenyar la llengua del país tant en el nivell de preescolar com en el d'E. G. B. En segon lloc, els alumnes i els seus representants legals podien exigir als mestres l'acompliment d'aquest deure seu, i, en tercer lloc, conclouien que les altres matèries pròpies d'un i altre nivell podien explicar-se en la llengua del poble, tant per facilitar l'aprenentatge dels alumnes, com per realitzar l'activitat de cultiu del català que la **Ley** estableix.

De totes maneres, les proposicions dels advocats de Vic no són cap gran cosa, malgrat hagin estirat els articles del text legal fins allà on era possible. Hem de concloure, tanmateix, que la **Ley** no donava per més, o, potser, no donava per tant.

L'aprenentatge de la llengua és un procés difícil i llarg que dura tota la vida, des que neixem fins que hem de morir, la nostra història és una contínua perfecció del llenguatge. I el desenvolupament d'aquest llenguatge està profundament relacionat amb la maduració del pensament, amb l'evolució i el progrés de la intel·ligència, amb la comprensió del món, amb la possibilitat de comunicació humana i, finalment, amb l'activitat creadora. Per això és que no es pot deixar de banda un aprenentatge rigorós de la llengua materna i amb la llengua materna fins després dels vuit anys que és quan, en certa manera, s'ha tancat un primer cicle d'experiència a través del qual el nin ha arribat a aconseguir un cert domini de les regles gramaticals i de les formes irregulars de la llengua.

Després de l'«estimem la nostra llengua», el «lluitem per la nostra llengua», em sembla una consigna més escaient i necessària per a aquesta hora. La lluita significa combat i combatre significa treball. Treballar per la nostra llengua, perquè el nostre poble no pugui sentir-se trepitjat, és una de les tasques que ens corresponen a tots. També, perquè els drets que té un poble no es demanen com una almoïna, sinó que s'aconsegueixen. I m'agradaria tancar aquest comentari amb uns versos de Salvador Espriu:

**Ah, joves llavis desclosos després
de la foscor, si sabíeu com l'alba
ens ha trigat, com és llarg d'esperar
un alçament de llum en la tenebra!
Però hem viscut per salvar-vos els mots,
per retornar-vos el nom de cada cosa.**

A nosaltres, homes de 1976, treballadors de Mallorca, ens pertoca viure ara i aquí per retornar als nostres fills o als nostres alumnes el nom de cada cosa; perquè sàpiguen que en el recobriment de la paraula hi ha implícit el recobriment de les llibertats.

GABRIEL JANER MANILA

Ciutat de Mallorca, març de 1976.

Dies enrera l'Obra Cultural Balear i el Col·legi de Doctors i Llicenciats acordaren iniciar i estendre una CAMPANYA POPULAR A FAVOR DE LA CO-OFFICIALITAT DE LA LLENGUA CATALANA A LES ILLES BALEARS. Fruit d'aquest enteniment és l'escrit que posam en co-neixement del poble illenc amb la il·lusió que respondrà a aquesta crida feta en defensa de la nostra cultura:

Campanya popular a favor de la co-oficialitat de la llengua catalana a les Illes Balears

Una de les particularitats que contribueixen a definir la personalitat de les nostres Illes és el fet de parlar una llengua pròpia dins el conjunt dels pobles hispànics, fet determinat per la nostra incorporació històrica a la Comunitat Catalana. Les Illes foren repoblades per gentes de Catalunya, que hi dugueren la seva llengua, que és la que avui encara parlem.

Com a ciutadans, entenem que defensar els drets de la llengua és una manera de lluitar per una situació democràtica, base indispensable per a la consecució de tots els drets de la nostra comunitat: culturals, econòmics, socials i polítics.

És una llei elemental, demostrada per la ciència lingüística, que una llengua no realitzada plenament es veu condemnada a morir. Per tant, l'única possibilitat de pervivència del català, peça fonamental de la nostra personalitat com a poble, és una situació que li permeti desplegar totes les possibilitats i realitzar-se amb plenitud.

Perquè això sia possible, és indispensable, com a primera passa cap a la plena normalització, que obtengui la condició de co-oficialitat, de manera que li sien reconeguts els mateixos drets que al castellà o a qualsevol de les llengües de cultura europees.

Co-oficialitat implicaria que el català fos usat a tots els sectors d'ensenyança, tant oficials com privats des del pre-escolar fins a la Universitat, generalització a tots els mitjans de comunicació (premsa, ràdio i televisió); l'ús corrent a l'administració pública i judicial, als actes oficials i culturals de tota índole, etc.

Esperam que el poble, tots nosaltres, defensarà els seus drets i lluitarà per ells.

Per tal motiu es fan trobades cada dissabte on es discuteixen i aproven els punts relatius al desenvolupament de la campanya.

A la que tingué lloc el passat dia 7, es va acordar el següent:

- 1) Plena adhesió al Congrés de Cultura Catalana.

Si teniu intenció de comprar res de joieria, confeccions de pell, objectes propis per a obsequi, articles de viatge, perles, porcellanes, quadres d'esmalt, etc., potser tindrem exactament allò que vos interessi.

ENS SENTIREM MOLT COMPLAGUTS SI TENIU EL GUST DE VENIR, SENSE CAP COMPROMÍS PER PART VOSTRA, A VEURE LA NOSTRA SELECCIÓ D'ARTICLES

nacar

Jaume III, 19

Tel. 21 69 06 - 21 69 07 - 21 06 48

Palma de Mallorca

UNA EMPRESA AMB INDISCUTIBLE VOLUNTAT DE SERVIR BE TOT HOM

(Amb molt de gust vos farem un 10% de descompte si esmentau aquest anunci)

- 2) La creació d'un plec, on les Entitats públiques i privades manifestin la seva solidaritat amb la Campanya.
- 3) Impressió d'un adhesiu amb el text **Lluitem per la nostra llengua**.
- 4) Recolzament a les associacions de veïns en les seves reivindicacions.
- 5) Projectes de realitzar un aplec el mes de març.

Resum dels acords adoptats en assemblea de dissabte dia 14 de Febrer:

- 1) Organitzar concursos de «posters» als centres d'Ensenyament amb motius al·lusius a la Campanya.
- 2) Creació d'una comissió encarregada d'aconseguir els permisos necessaris, per posar llocs de venda de material de propaganda de la Campanya.
- 3) Fer una estampació de camisetes amb el mateix fi.
- 4) Proposta als Ajuntaments illencs de col·locar la bandera mallorquina a les seves façanes.

- 5) Proposta a l'Ajuntament de Palma que es posin en català el nom dels carrers, i a més el nom que tenien tradicionalment els antics.
- 6) Convocar una roda de Premsa per a donar una àmplia informació de la Campanya.

Resum dels acords adoptats en Assemblea del dissabte dia 21 de Febrer:

- 1) Adhesió per la co-oficialitat de la nostra llengua de l'Assemblea de mestres de E. G. B.
- 2) El Claustre del Col·legi de Santa Mònica es va adherir a la Campanya per la Co-oficialitat.
- 3) Es convoca el públic en general a un col·loqui que es farà a l'Obra Cultural Balear el proper dissabte dia 28 de Febrer a las 6,30, on es donarà una àmplia visió del que implicaria la co-oficialitat.

Resum dels acords adoptats en assemblea de dia 28 de Febrer:

- 1) Aprovació d'una carta dirigida a Entitats públiques, privades i Escoles, explicant la Campanya, i esperant la seva adhesió.
- 2) Acord de participar activament a la «Diada Democràtica de Joves» a celebrar al Monestir de la Real el proper diumenge dia 7 de Març.
- 3) Acord de fer una impressió de banderetes mallorquines, per la seva distribució a l'aplec.
- 4) Reunió el dimarts dia 2 de març a les 8,00 a l'Obra C. B., per escollir els dos posters millors dels presentats als concursos organitzats als diferents Centres.
- 5) Adhesió de la Federació Socialista Balear (P.E.O.E.) a la Campanya per la co-oficialitat.

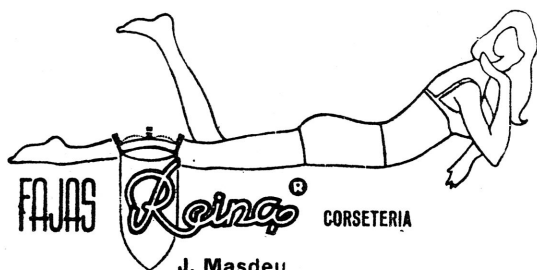
Es convoca i convida tota la gent que estigui interessada per aquesta Campanya, cada dissabte a les 4,30 al local de l'Obra Cultural Balear, Carrer Impremta n.º 2. Ciutat.

GALERIA 19

Conquistador, 7 - Tel. 21 01 08

CIUTAT

J. Masdeu
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 2160 33 - Palma de Mallorca

*al servei
de la dona
jove i elegant*

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

LA VEU DE LES ILLES

CORT

Setmanari d'informació
general sobre la problemàtica
del nostre poble

Avda. Antoni Maura, 24 Tel. 21 31 54

CIUTAT

En escollir per al present número de LLUC, el tema, que està al carrer, de la LLUITA PER LA NOSTRA LLENGUA, de la COOFICIALITAT DEL CATALÀ a les Illes, o com el vulgueu anomenar, creguérem convenient polsar l'opinió de la gent normal que viu aquí. Per raons de temps i per falta de mitjans adients, la consulta popular s'ha fet només a Mallorca. Com és natural, el nostre desig hauria estat de consultar també els menorquins i els eivissencs. No ens ha estat possible.

S'han presentat les preguntes a 200 persones: 100 són nadiues de Mallorca, les altres 100 no hi nasqueren però hi viuen.

Què vol, què pensa, què sap el nostre poble de la seva llengua?

1.—De quina opció és partidari?

1.1.—Ensenyança en català:

1.2.—Ensenyança del català:

2.—Creu que el català, juntament amb el castellà ha d'esser considerat com a llengua oficial en els assumptes públics?

SI ..... NO .....

3.—Entén el català? SI ..... NO .....

El parla? SI ..... NO .....

El llegeix? SI ..... NO .....

L'escriu? SI ..... NO .....

Quant a les tres preguntes, i a les respostes, cal fer aquestes observacions:

1.—L'opció majoritària davant la primera pregunta tant entre la població natural de Mallorca com entre la que nasqué fora però hi viu, demana l'ensenyament del català: 58 % i 78 %, respectivament.

La població mallorquina es mostra més tost cauta i no massa progressiva quant a la revitalització de la seva llengua; creim que el percentatge que demana l'ensenyament del català no exclou a un termini mitjà, la voluntat de voler un ensenyament en català.

2.—A la segona pregunta, els percentatges de les poblacions enquesta-

des s'inclinen pel reconeixement del català com a llengua cooficial de les Illes. Tornam a trobar aquí una de les característiques del nostre poble: si abans un cert conservadorisme i la cautela el movien a demanar només ensenyament del català, ara, per motius pragmàtics, volen l'extensió de la nostra llengua a tots els àmbits de la vida. Lògicament i reconeixent un dret inalienable de la persona, també els mallorquins nascuts fora de l'illa recolzen majoritàriament l'ús del català en els assumptes públics i oficials.

3.—Amb la tercera pregunta hem volgut investigar el grau de coneixement que els illencs tenen del català. Els números són prou clars i no ens cal fer més comentaris.

Una enquesta
de GADESO

	Propietaris		Professionals		Assalariats		Dones		Estudiants	
	MALL.	CAS.	MALL.	CAS.	MALL.	CAS.	MALL.	CAS.	MALL.	CAS.
De quina opció és partidari?										
—Ensenyança en Català.	40,00	25,00	60,00	50,00	40,00	18,42	20,00	7,40	70,00	40,00
—Ensenyança del Català.	60,00	75,00	40,00	50,00	60,00	81,57	80,00	92,59	30,00	60,00
Creu que el català, juntament amb el castellà, ha d'esser considerat com la llengua oficial en els assumptes públics?										
—SI	80,00	75,00	100,00	100,00	88,57	76,31	76,00	59,25	100,00	90,00
—NO	20,00	25,00	—	—	11,42	23,68	24,00	40,74	—	10,00
Entén el català?										
—SI	100,00	75,00	100,00	100,00	97,14	76,31	100,00	62,96	100,00	90,00
—NO	—	25,00	—	—	2,85	23,68	—	37,03	—	10,00
El parla?										
—SI	100,00	25,00	100,00	50,00	77,14	15,78	100,00	14,81	100,00	20,00
—NO	—	75,00	—	50,00	22,85	84,21	—	85,18	—	80,00
El llegeix?										
—SI	60,00	—	100,00	50,00	45,71	7,89	32,00	—	90,00	43,33
—NO	40,00	100,00	—	50,00	54,28	92,10	68,00	100,00	10,00	56,66
L'escriu?										
—SI	26,66	100,00	60,00	50,00	5,71	—	8,00	—	55,00	10,00
—NO	73,33	—	40,00	50,00	94,28	100,00	92,00	100,00	45,00	90,00

MALLORQUINS**1.—De quina opció es partidari?**

Ensenyança en català 42%
 Ensenyança del català 58%

2.—Creu que el català, juntament amb el castellà, ha d'esser considerat com a llengua oficial en els assumptes públics?

SI 87%
 NO 13%

3.—Entén el català?

SI . . . . . 99% NO 1%
 El parla? . . . . . SI . . . . . 92% NO 8%
 El llegeix? . . . . . SI . . . . . 56% NO 44%
 L'escriu? . . . . . SI . . . . . 23% NO 77%

CASTELLANS**1.—De quina opció es partidari?**

Ensenyança en català 22%
 Ensenyança del català 78%

2.—Creu que el català, juntament amb el castellà, ha d'esser considerat com a llengua oficial en els assumptes públics?

SI 76%
 NO 24%

3.—Entén el català?

SI . . . . . 75% NO 25%
 El parla? . . . . . SI . . . . . 18% NO 82%
 El llegeix? . . . . . SI . . . . . 15% NO 85%
 L'escriu? . . . . . SI . . . . . 4% NO 96%

RÀDIO POPULARC. O. P. E.
MALLORCA**MALLORCA AL VENT**

De dilluns a divendres a les 15'30 h.

CANÇONER D'AVUI

De dilluns a dissabte a les 11 h.

Realitza: Joan Manresa

LLIÇONS DE CATALÀ

De dilluns a dissabte a les 15'55 h.

RONDAIA MALLORQUINA

Dimarts a les 18'30 h.

Diumenges a les 22'30 h.

Arxiu de Fonoteca de l'Emisora

**RÀDIO POPULAR
ÉS COSA NOSTRA**

De dilluns a dissabte de 9 a 10

en Freqüència Modulada

Sistemes biològics i culturals

Algunes reflexions sobre la cultura

per Josep A. Alcover i Tomàs

Lletres i Ciències

Supòs que a molts els pareixerà una mica estrany el títol d'aquestes línies. Dues coses tan allunyades com una branca de les «Lletres» i una altra de les «Ciències»! Nogensmenys crec que l'intentar relacionar-les pot ésser motiu per a fer algunes reflexions. De fet, amb l'ús i l'extensió de la Cibernètica, ja hi ha hagut lingüistes que s'han aprofitat dels coneixements d'altres Ciències per a construir les seves teories sobre la llengua, encara que dissortadament no han estat molts. El que vull fer ací es donar tan sols alguns elements que potser uns altres podran utilitzar per l'estructuració del seu pensament. Em donaria per satisfet si aquestes retxes ens ajudassin a adquirir la nostra «consciència de poble», ja que crec que aquesta és la clau per a resoldre tants de problemes que, com a comunitat, tenim plantejats.

Al moment present els problemes bàsics que tenen plantejats tots els pobles de l'Estat Espanyol es poden reagrupar —crec— fonamentalment en dos tipus que per entendre'ns, els podem anomenar «socials» (potser els més importants) i «d'identificació cultural». Evidentment ambdós es mesclen a la realitat, tant que a la pràctica moltes vegades no és possible separar-los. No obstant, i malgrat totes les paraules —força gastades— que es diuen en aquests darrers temps, al moment actual no es pot tractar una mica obertament més que dels problemes d'identificació cultural. No tan sols es poden tractar sinó que crec que és eficaç tractar-los (mentre es tractin amb una certa objectivitat) ja que així s'avança al mateix temps cap a l'adquisició d'aquesta consciència de poble que si hi actuam d'acord, ens pot dur a resoldre les qüestions de tipus social. És per això que m'he animat a escriure aquestes línies.

Emperò abans de tractar des d'un punt de vista biològic dels problemes d'identificació cultural, cal deixar clar quins conceptes radiquen a algunes de les paraules que utilitzarem.

Transmissió biològica i cultural

Entenc que el llenguatge és un mitjà de transmissió d'una cultura. Malgrat que no és l'únic —n'hi ha d'altres, com per exemple tots els de tipus visual— avui en dia és el més desenvolupat a la nostra espècie. Com a futur biòleg crec que els mitjans de transmissió cultural es poden comparar els còdex genètics dels altres sers vius. L'analogia és vàlida, si bé no total. Una diferència bàsica entre els mitjans de transmissió d'ambdós sistemes —biològics i culturals— és que, mentre les modificacions de els gens són degudes a l'atzar i no són directament influenciades pel medi exterior (encara que sí són seleccionades), les alteracions del llenguatge són degudes directament a la influència de l'exterior. Això té com a conseqüència que els models evolutius dels dos sistemes siguin diferents: els sistemes biològics segueixen una evolució de tipus darwinista, mentre que l'evolució dels sistemes culturals és de tipus lamarkista, essent per tant més dirigibles. Recordant la història dels pensaments biològics, no ens estranya gens que en principi dominassin idees evolucionistes, ja que en aquells temps els biòlegs intentaven reflexar les característiques dels sistemes socials als biològics, cosa que al moment actual veiem que duu a imprecisions molt grosses (fins i tot fa poc alguns «entesos» —«biòlegs» i «lletraferits»— han parlat de societats animals comunistes, monàrquiques... i d'altres qüestions d'una tal forma que l'únic que podem fer es somriure suaument quan llegim els seus escrits).

El concepte de cultura

Doncs bé, essent la llengua l'instrument de transmissió cultural hem d'intentar precisar una mica el que entenem amb la paraula cultura. Aquest estiu passat, a l'Escola d'Estiu de les Illes —escola que malgrat estar dirigida per unes poques persones amb tendències ideològiques

prou conegudes i limitar-se bàsicament a qüestions de pedagogia, d'un cert tipus d'humanisme i de lògica, va tenir un balanç una mica positiu—, la pedagoga catalana Marta Mata va dir que «la comunicació és la forma més elevada de cultura». M'agrada molt aquesta unió de termes, encara que crec que jo assajaria d'establir les relacions a l'enrevés: per mi la cultura és definible com a comunicació a nivell de poble. Un poble és tant més cult com de cara a l'interior ofereix als seus membres més possibilitats de comunicació, i de cara als altres pobles com més experiències noves de comunicació els presenta i és capaç de transmetre'ls (experiències artístiques, científiques o literàries).

Creo que al nostre temps podem oblidar tots els conceptes de cultura que s'estableixen de forma comparativa entre els diversos individus, com a categories basades en el grau de coneixements que cadascú posseeix. Ens hem d'oblidar del concepte individual de «tenir cultura» i si el mantenim llavors no l'hauríem de fer com a sinònim de possessió d'un certs coneixements, sinó —com el feia Marta Mata— com a grau de comunicació que es pot assolir a nivell individual.

Una volta exposats els punts de vista sobre els genotipus i fenotipus dels sistemes culturals, que hem anomenat llenguatge i cultura en el seu sentit més ampli, passam a analitzar molt per damunt els problemes que ens plantegen aquests tipus de sistemes.

Cultura «catalana» i cultura «mallorquina»

Realment les qüestions que ens plantegen els sistemes culturals es poden comparar molt bé amb les que plantegen les espècies. Així el problema de la «cultura mallorquina» davant la «cultura catalana» és anàleg al problema de las subespècies davant les espècies. De forma simplificada, gairebé caricaturesca, es pot dir que s'entén com a espècie el

conjunt de sers vius que poden intercanviar informació genètica entre ells i transmetre-la a la seva descendència. Quan hi ha poblacions d'una espècie més o manco aïllades de les altres poblacions de la mateixa espècie que presenten característiques morfològiques pròpies, es diu que aquestes poblacions constitueixen una subespècie de l'espècie en qüestió. Pot arribar el moment en què el grau d'aïllament d'una subespècie sigui tan gros que aquesta evolucioni perdent la seva capacitat d'intercanviar informació genètica amb la resta de poblacions de l'espècie original; al moment que això succeeix (definible estadísticament segons un criteri subjectiu) aquestes poblacions deixen de formar part de l'espècie original per a constituir-se com a una nova espècie.

Això dit és paral·lel al que s'observa entre la cultura catalana, l'espècie, i la cultura mallorquina o cultura catalana de Mallorca, la subespècie. Evidentment hi ha uns trets morfològics que diferencien una mica la cultura de Mallorca de les cultures d'altres poblacions o grups de poblacions dels països catalans. No obstant, almanco personalment, no crec que aquestes característiques peculiars siguin tan grans com per a mantenir, com pareixia que ho intentaven fa ja un parell d'estius els «gonellistes», que no tenim ja res que veure amb els altres catalans (referint-se amb aquest terme a la gent del Principat), ja que hem evolucionat per camins diferents, o com també va succeir, l'hivern passat, a les ciutats del País Valencià.

Creo que les semblances que intent d'assenyalar són tan grosses que es poden reflexar inclús a la terminologia. Així com per anomenar científicament una subespècie s'utilitza el nom de l'espècie i se li afegeix un epítet subespecífic (per exemple, deim *Eliomys quercinus* com a nom d'una espècie, la rata cellarda o liró, mentre que *Eliomys quercinus ophiusae* o *E. q. gymnesicus* són els noms que es donen a dues subespècies d'aquella, la rata cellarda de Formentera, o rata de sa coa blanca, i la de Menorca, o rata sarda) també cal utilitzar, en termes científics un nom específic, com ho és el de cultura catalana, i uns epítets subespecífics: cultura catalana de Mallorca, cultura catalana del Principat, cultura catalana de l'Alguer, etc. Inclús així com entre el concepte de població i el de subespècie, i entre aquest i el de subespècle, es pot establir una àmplia gamma de categories —races, super-subespècies, etc.— també es poden establir unes categories similars a nivell d'anàlisi dels sistemes culturals. Així podem parlar dels mallorquins (catalans de Mallorca) de Sóller, de Pollença, del pla..., o bé de catalans continentals i insulars, orientals i occidentals, etc. No obstant cal

imposar un límit a la fragmentació dels conceptes d'unitats culturals, com s'han posat a la taxonomia dels sers vius, per mor que una excessiva fragmentació fa molt difícil i pot fer molt poc rendable l'estudi científic d'ambdós (no obstant crec que l'aplicació de l'anàlisi multivariant pot ésser molt bé un camí per a resoldre molts dels problemes tècnics d'estudi).

Quan parlem del català de Mallorca o del País Valencià, no hem de pensar que, per considerar-los com «sub-espècies» del català, siguin inferiors al català del Principat. Tant *Lacerta lilfordi* (les sargantanes dels illots de Mallorca i de Menorca) són les *L. lilfordi lilfordi* com les *L. i. planes* o com qualsevol altra de les subespècies. Tant català és el català de Catalunya com el català de Mallorca. Quedi clar que no hi ha cap menyspreu a ningú, ja que no hi ha cap valoració en tot el que he dit fins ara.

Així com uns dels problemes més interessants que per mi plantegen les espècies són els processos de diferenciació que tenen lloc dintre d'elles, veig també molt interessant la qüestió de diferenciació dels dialectes. Així amb les espècies es pot estudiar molt bé els efectes que tenen els condicionaments mediambientals en la seva evolució. Crec que l'estudi comparatiu dels diferents dialectes pot dur al coneixement de les influències dels factors mediambientals sobre la seva diferenciació. Per

exemple la cançoneta que té el mallorquí, com la que tenen les llengües d'altres pobles mariners, potser caldria relacionar-la amb la vida a la mar, com a una adaptació a parlar a la mar, en el sentit que entre el renou de la mar serien més efectius per entendre's uns certs ritmes que no altres, i per això se seleccionarien aquells. També cal estudiar l'efecte de l'aïllament, per exemple en el català de les Illes (conservació de formes antigues, fragilitat davant la competència o depredació d'altres espècies importades més recentment i més evolucionades, com pot ésser la «cultura castellana», etc.). Per a fer tot això es poden establir uns models paral·lels als que s'utilitzen als estudis de sistemes biològics.

A més també es poden estudiar comparativament les cultures, a través de l'estudi matemàtic de les llengües. Es podrien introduir diversos índexs per a comparar el grau de distanciament entre dues o més cultures. I sobre això es poden definir grups d'espècies, grups de cultures. Així, la llengua occitana i la catalana són d'un mateix grup. Les possibilitats que ens donen les analogies entre ambdós tipus de sistemes són molt grans. Els conceptes de mitjà i de varianza com a caracteritzadors de poblacions es poden aplicar perfectament a la lingüística. També, ja ho hem dit, l'anàlisi multivariant. El futur que se'ns presenta amb tot això és molt ample.

Una vegada resolt els problemes taxonòmics, es poden plantejar també altres tipus de qüestions. Així es poden estudiar els fenòmens de competència entre cultures, inclús els de depredació. Amb aquests termes es poden estudiar, per exemple, les relacions existents entre la cultura castellana i la catalana. Per fer aquests tipus d'estudis es poden aprofitar els models matemàtics ja creats pels investigadors en biologia (com els de Lotka i Volterra per l'estudi dinàmic de la competència i de la depredació, i els de Mac Arthur i Wilson pels problemes de la insularitat), emperò tenint sempre en compte les diferències que assenyalàvem al principi entre els sistemes biològics i els culturals.

Un nou període d'expansió del català

També es poden estudiar les dinàmiques de poblacions lingüístiques. Així, si féssim les cartes de distribució de la cultura catalana al llarg del temps, podríem veure perfectament dibuixats els avenços i retrocessos que hi ha hagut a les diverses èpoques. Al moment actual possiblement assistim als inicis d'un període d'expansió del català, que es va consolidant una altra volta per la Catalunya del Nord i retorna amb molta força a

la vida pública dels altres països. No obstant a la Ciutat de València —i de rebot a Eivissa— pot haver-hi una certa recessió, degut a la forta influència que aquella Ciutat està rebent de Madrid, ja que és el port que té més a prop. També suposen greus perills les burocràcies imposades per la capital de l'Estat a la Ciutat de Mallorca i a totes les altres grans ciutats dels països catalans, amb l'ús obligatori del castellà a molts d'assumptes, més a la Ciutat de Mallorca per mor de la fragilitat que porta aquí la cultura catalana degut al fet de la insularitat.

Al moment actual ens trobam amb el fet d'aquesta competició entre dues cultures. Ara per ara crec que es pot dir que la cultura catalana està en possibilitats de competir amb èxit amb la castellana en molts d'aspectes de les Arts (recordem tan sols els noms de Picasso, Miró, Tàpies, Casals...), i de les Lletres (no cal anomenar escriptors, ens oblidariem de tants!). No obstant a un altra de les tres branques de la cultura (divisió molt artificial, emperò operant), a les Ciències, encara la cultura catalana no ha agafat tota la força que cal desitjar.

Català a les Ciències

Crec que l'època en què aquesta branca de la cultura va tenir el seu màxim impuls en la nostra llengua va ésser cap a l'any 36. Aquells anys es publicaven un bon nombre de revistes científiques en català. Emperó amb les circumstàncies polítiques del moment s'extingiren al poc temps. A la nostra illa és trist el cas de la Societat Arqueològica Lul·liana (avui «Sociedad Arqueológica Luliana»), que des de feia ja cinquanta anys publi-

cava un «Boletí» en la nostra llengua com a oficial (admetent qualsevol altra llengua estrangera) i que a partir de l'any 38 passa a ésser l'actual «Boletín de la Soc. Arq. Lul.»), potser perquè alguns membres es varen queixar que les circulars als socis s'havien enviat en mallorquí, com era costum, i que el que s'havia de fer era crear una España única. Altre cas trist és el del «Boletín de la Sociedad de Historia Natural de Baleares», el butlletí més prestigiós de Ciències de la Natura de les Illes, butlletí que des que es creà, ja fa més de vint anys, encara no ha publicat cap article de la nostra llengua (si no vaig errat), llengua que per altra banda és la que es parla normalment a totes les reunions d'aquesta Societat. Aquest cas és trist, emperó els naturalistes mallorquins el volem paliar, i desitjam de cor que els arqueòlegs facin el mateix amb el seu Butlletí.

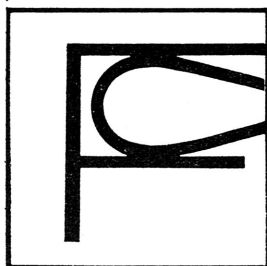
Malgrat el que hem dit, hem d'indicar que des del punt de vista científic encara és l'hora que el català triomfi a les Illes. Per citar un exemple recordarem que l'any 1935 «La Nostra Terra» (potser la millor revista que ha creat la intel·lectualitat mallorquina, malgrat ésser molt allunyada del poble), revista de Literatura, Arts i Ciències publica 38 articles de literatura (27 poesies i 11 en prosa), 4 articles referents als Jocs Florals, 4 articles relacionats amb l'Arquitectura, 2 de Dret, 2 d'Història, 2 de Lul·lisme i només 2 de Ciències. I això que va ésser un dels anys en què més es va publicar de Ciències! L'any següent la revista s'extinguí, al mes de maig. A aquell curt any només es va publicar una necrologia d'un científic, el germà Jordà, reconegut entomòleg. La va escriure el seu deixeble, el solleric Guillem Colom, avui un dels mestres de tots

els naturalistes mallorquins (malgrat que personalment no estic d'acord amb el que conclou als seus darrers articles). El darrer número de la malaurada revista començava amb una editorial en la qual es demanava l'estatut autònom per a les Illes, però no un estatut com el que es va projectar l'any 32, és a dir econòmic-administratiu, i també polític.

Tornant al tema, crec que aquests darrers anys estam assistint al recobriment, que pot ésser molt expansiu, d'aquesta branca de la cultura que són les Ciències. Així fa tan sols dos estius a Prada, a la Universitat Catalana d'Estiu, es va fer un manifest a favor del català com a llengua d'expressió científica, manifest que varen firmar una bona grapa de científics (Vegeu-lo a **LLUC**, febrer 1975, pàg. 48). Respecte a les Ciències de la Natura hem de dir que fa dos anys va ressorgir el Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural. I enguany segurament tendran lloc un parell de fets d'importància respecte al ressorgiment de les Ciències. L'un serà la sortida del **Llibre Blanc** per a la Gestió de la Natura als Països Catalans, un llibre de característiques úniques a tot Europa. A més naixerà a Barcelona un Butlletí d'Arqueologia en la nostra llengua. Pel que es refereix en concret a les nostres Illes, els dies 19, 20 i 21 de març proper tendran lloc a la Ciutat de Mallorca les sessions conjuntes de la Societat Catalana de Biologia, Institució Catalana d'Història Natural i Societat d'Història Natural de Balears. Això pot ésser un petit gran endeveniment dintre la nostra cultura, la cultura catalana de Mallorca. Tots els naturalistes de Mallorca sou invitats a assistir-hi.

JOSEP A. ALCOVER

Fotogravats A. Comas

- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

C/. Emperatriu Eugènia - 1 - D - teléfans. 294650 - 54 - PALMA.

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

L'Església nostra

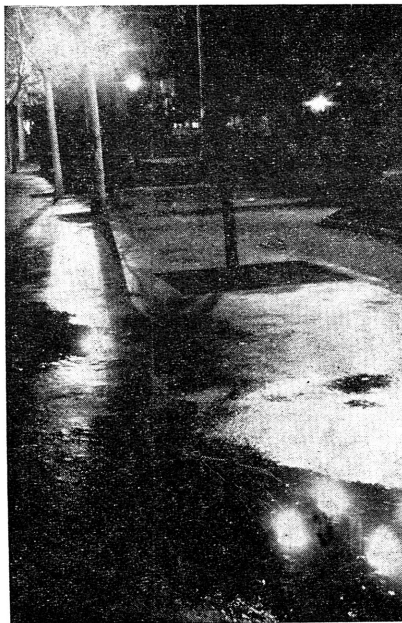
L'anonimat de Déu o la urgència d'una fe adulta

¿Com s'explica que sovint la imatge de Déu estigui en relació directa amb el compte corrent o amb el règim implantat en el país? Perquè sembla bastant demostrat que els adictes a un règim autoritari i a la cartera farcida es fabriquen un Déu amb trets de Senyor feudal, simpatitzant de l'ordre, potser —per compensar— un poc paternalista. Mentre que l'home compromès amb l'alliberació del poble sol imaginar un Déu que adquireix la fesomia de Jesús: denunciador d'injustícies, lliure davant la llei, poc amic dels convencionalismes. S'explica perquè entre els elements que condicionen la nostra elaboració de Déu cal comptar-hi els sociològics, polítics i tecnològics.

Quant a les **condicions sociològiques** fixem-nos només en el treball, ja que bona part del món d'avui gira a l'entorn d'aquest eix. No es tracta de treballar per a viure; a una època exacerbada industrial l'home val segons la professió que constata el seu carnet. El treball posa preu a l'home. Gràcies al treball acumula riqueses, que vénen a ser com els símbols de la categoria que es va adquirint. Canviar l'utilitari per un esportiu significa ser home d'èxit. Anar a dinar a un hotel de cinc estrelles vol dir ser admirat —i envejat— pels veïns.

Ara bé, aquesta escalada sovint es fa a despeses d'un treball odiat i esclavitzant. Bastaria que la fortuna somrigués en forma de quiniela o de loteria per girar-li l'esquena. Un treball així fa sortir d'un mateix per tal d'integrar-se dins l'engranatge del consum i del figurar. Tristament la majoria consent a l'esclavitud d'un treball alienant per a poder lluir el cotxe últim model.

La societat està muntada així. La propaganda és necessària per vendre; les enveges són necessàries per vendre. Els anys limitats de la rentadora són necessaris per vendre; les intel·ligències dedicades a inventar noves necessitats són necessàries per vendre. La digestió de la protesta «hyppie» i de l'espiritualisme oriental —banalitzant-ho tot i alhora convertint-ho en nous productes de consum— és necessària per vendre. Per vendre fa falta gent que compri; per comprar fa falta treballar. Per comprar molt cal treballar molt.

Futur fosc del cristianisme?

En un món consumista i alienant la dimensió religiosa gairebé no es pot obrir camí. Déu no apareix enlloc. Si hom no té el coratge de pensar pel seu compte i de no caure en el daurat parany consumista queda inutilitzat.

Respecte de les **condicions polítiques** la primera cosa que convé dir és que, de fet, la política va de braçet amb l'economia. Qui són els qui prenen les grans decisions? Com s'explica la repetida casualitat que l'expolític acabi darrera la taula de director de banc o d'empresa multinacional? No és sospitós que bon nombre de polítics vinguin del món de les finances? Amb totes les excepcions que siguin necessàries...

Els polítics tenen interès que hi hagi majories silencioses, que la gent no molesti. Per això s'afavoreixen les

distraccions de massa: futbol, toros, films intrascendents o eròtics, etc. Quan parlen de democràcia de vegades és perquè sincerament hi creuen; d'altres pensen en una democràcia teledirigida que ja coneix els resultats finals. Quan parlen d'activar grans empreses potser és una excusa per a mantenir els pobles petits desamparats, sense mitjans per desenvolupar-se.

Mentrestant la premsa, la ràdio i la televisió s'ompliran la boca de paraules de pau, d'igualdats d'oportunitats, d'elogis al poble, de drets humans. Però és difícil creure-hi quan esgarrapen els ulls les diferències escandaloses de sous o la tortura o la ignorància. O quan la paraula pau és emprada alhora pel president dels Estats Units, pel president de Rússia, pel Papa i per Jesús de Natzaret.

Les condicions polítiques no afavoriran —qui ho dubta?— una imatge de Déu que per ella mateixa criticaria precisament aquestes concepcions del poder, de l'economia i dels mitjans de comunicació. O l'emudiran discretament (convé no provocar!) o la falsejaran fins a convertir-la en folklor (Betlems, processons...) o voldran relegar-la a la sagristia (espiritualisme desencarnat).

Pel que es refereix a les **condicions tècniques** diguem abans de tot, per evitar malentesos, que el cristià no té cap motiu per mirar la tècnica amb mals ulls. A la primera pàgina de la Bíblia se'ns diu que hem de créixer i dominar el món. Però si en té més d'un per recelar d'ella quan les intencions amb què s'empra són innobles o les seves conseqüències intolerables.

Certament la tècnica pot arribar a satisfer molts dels anhels de l'home. Pot multiplicar el poder de la indústria, dur la gent a altres planetes, fer créixer dues anyades en el desert, saber què succeix kilòmetres enfora. Però també està malgastant les fonts de l'energia; és llastimós que per fer funcionar una central nuclear s'hagin de matar els peixos d'un riu, o que per fabricar ciment s'hagin d'esterilitzar moltes quarterades de bona terra. El crucigrama del nostre món, malgrat la tècnica, no queda del tot resolt.

La fe no està en contra de la tècnica. No somnia romànticament en la

tranquil·litat dels camps quan no hi havia tractors, ni en la seguretat dels camins quan no existien els cotxes. Si la fe fes aquest tipus de crítica amb raó la podríem menysprear perquè seria una crítica falsa que allunyaria de la realitat i defugiria el nucli del problema. El que desitja la fe és que la tècnica estigui al vertader servei de l'home; que tengui en compte que la font original de tot el creat és Déu.

Per ella mateixa la tècnica no és dolenta. Ho és el seu ús si, tal com passa sovint, està al servei d'interessos tèrbols. I naturalment aquesta tècnica al servei d'interessos gens nets no afavorirà la verdadera imatge de Déu dins la societat. Atemptaria contra els seus propis guanys. La tècnica o bé prescindirà de Déu o bé el domesticarà fins a fer-lo inofensiu: convertint-lo en una mercaderia més pels mitjans de comunicació social, per exemple.

No podem esperar, doncs, que l'afirmació de Déu avui vengui de les condicions sociològiques, tècniques o polítiques. Renunciar als propis interessos no és gens corrent i menys corrent encara és el suïcidi. L'afirmació de Déu haurà de venir, si per cas, d'un pensament crític que se sàpiga enfrontar a aquestes circumstàncies negatives.

Encetant un altre caire de la qües-

tió podríem dir que el creient d'avui no es pot mantenir gaire temps xulclant només la **saba d'una fe sociològica**, superficial o vagament sentimental. Per creure avui fa falta haver passat per una certa experiència d'ateisme.

Explicuem-nos. Es un fet que existeixen cristians —tal volta la categoria més nombrosa— que només saben remetre a la família, a la pàtria, a la tradició a l'hora de donar raó de llur fe. Això és més seriós del que sembla. ¿Ens hem aturat mai a pensar que els perseguidors de Crist i dels primitius cristians es remetien també a la tradició, a la família i a la pàtria?

No voldríem molestar cap orella piadosa. Però pensam que molts d'aquests cristians de família —societat— ambient haguessin estat normalment en contra del Crist si llur naixement hagües tingut lloc fa vint segles. Ni la família ni els sacerdots ni la pàtria, en temps de Jesús, eren de cap ajuda a l'hora d'allistar-se a les primitives Esglésies. Traguem-ne les conseqüències: els qui tenen fe merament perquè creuen en els capellans o perquè vénen de bona família o perquè volen ser bons ciutadans, com s'haguessin comportat davant Crist?

Jesús va ser molt crític davant la llei, el temple, els convencionalismes.

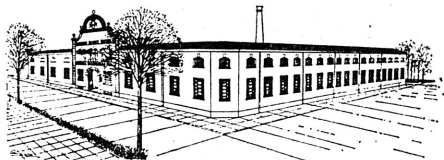
Optar per Ell exigia reflexionar, digerir coses noves, escollir i comprometre's. No deixa de ser trist i fins i tot aberrant que avui dia la religió estalviï la reflexió, el compromís i es converteixi en un coixí.

A bastants indrets del nostre món qui ha de defensar la seva fe és el creient i no l'ateu el qui s'ha d'excusar de no tenir-la. I és que, cada dia més, la increença es dona per descomptada. Doncs bé, quan hom, malgrat tot, accepta de ser cristià ha de tenir una resposta. Que al menys a un nivell vital sàpiga el motiu de la seva opció!

Sobretot tenint ben present el que diem abans, que les condicions sociològiques, tècniques i polítiques que vivim no afavoriran mai una adequada imatge de Déu. Si l'esforç no el fa cadascú, si no correm amb urgència vers una fe adulta, experimentada i crítica, el futur del cristianisme és més aviat fosc.

Tal volta de totes aquestes afirmacions se'n traurà una condemna radical de la fe religiosa popular. Caldria matisar un poc més i no és aquesta la intenció de l'escrit. De totes formes, examinant el panorama, creim que no s'hauria de defensar amb massa entusiasme.

MANUEL SOLER PALA
JORDI GAYA ESTELRICH

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

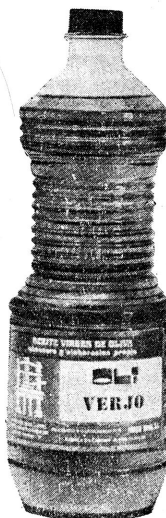
Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00

I N C A

VERJO

s'oli gustós d'abans

encara es fa avui

CAIMARI

Per tu amor meu

He anat al mercat d'ocells

I he comprat ocells

Per tu

amor meu

He anat al mercat de flors

I he comprat flors

Per tu

amor meu

He anat al ferro vell

I he comprat cadenes

Feixugues cadenes

Per tu

amor meu

Després he anat al mercat d'esclaus

T'hi cercava

No t'hi trobava

amor meu.

Familiar

La mare fa calça

El fill fa la guerra

Ho troba molt natural la mare

I el pare què fa el pare?

Negocis

Sa muller fa calça

Els seu fill la guerra

Ell negocis

Ho troba molt natural el pare

I el fill i el fill

Què hi troba el fill?

No hi troba res absolutament res el fill

El fill sa mare fa calça son pare negocis ell la guerra

Quan haurà acabat la guerra

Farà negocis amb son pare

La guerra segueix la mare segueix fa calça

El pare segueix fa negocis

El fill és mort no segueix més

El pare i la mare van al cementiri

Ho troben natural el pare i la mare

La vida segueix amb la calça la guerra els negocis

Els negocis la guerra la calça la guerra

Els negocis els negocis i els negocis

La vida amb el cementiri.

Set poemes

de

JACQUES PRÉVERT

El missatge

La porta que algú ha obert

La porta que algú ha tancat

La cadira on algú s'asseu

El gat on algú acaronava

La fruita que algú ha mossegat

La carta que algú ha llegit

La cadira que algú ha tombat

La porta que algú ha obert

El camí per on algú corre

El bosc per on algú travessa

El riu a on algú es llança

L'hospital on algú és mort.

Quarter lliure

He desat el meu quepis dins la gàbia

i he sortit amb l'ocell al cap

Aleshores

ja no cal saludar?

ha demanat el comandant

No

ja no cal saludar

ha respost l'ocell

Ah bé

dispensi'm em pensava que calia saludar

ha dit el comandant

No té importància qualsevol

es pot equivocar

ha dit l'ocell.

El mirall trencat

L'homenet que cantava incessantment
 l'homenet que em ballava dins el cap
     l'homenet de la jovesa
 s'ha romput el cordó de la sabata
 i totes les barraques de la festa
     de cop s'han enfonsat
 i en el silenci d'aquesta festa
     en el desert d'aquesta festa
 he sentit la teva veu feliç
 la teva veu tan fràgil i esqueixada
     infantil desolada
 que em cridava de molt lluny
 i m'he posat la mà en el cor
     on belluguejaven
     ensangonats
 els set bocins de vidre del teu riure estelat.

Foto Pep Reynés

La tardor

Un cavall es desploma al mig d'una albereda
 Les fulles cauen damunt ell
 El nostre amor tremola
 I el sol també.

Seguici

Un jai d'or amb un rellotge de dol
 Una reina a jornal amb un home d'Anglaterra
 I treballadors de la pau amb guardians de la mar
 Un hússar farcit amb un indiot de la mort
 Una serp de cafè amb un molinet d'ulleres
 Un caçador de corda amb un ballador de caps
 Un mariscal d'escuma amb una pipa de la reserva
 Un nodrissó vestit de negre amb un gentleman de bolquers
 Un compositor de força amb un raïm de música
 Un pellucador de consciència amb un director de llosques
 Un esmolador de Coligny amb un almirall de tisores
 Una germaneta de Bengala amb un tigre de Sant Vicenç de Paül
 Un professor de porcellana amb un restaurador de filosofia
 Un revisor de la Taula Rodona amb cavallers de la Companyia
     [del Gas de París
 Un ànec a Santa Helena amb un Napoleó a la taronja
 Un conserge de Samotràcia amb una Victòria de cementiri
 Un remolcador de família nombrosa amb un pare d'alta mar
 Un membre de la pròstata amb una hipertròfia de l'Acadèmia
     [Francesa
 Un corpulent cavall in partibus amb un gran bisbe de circ
 Un cobrador de la creu de fusta amb un petit cantaire d'au-
     [tobús
 Un metge terrible amb un infant odontòleg
 I el general de les ostres amb un ganivet de menjar Jesuïtes.

Traduïts

per Josep Maria Llompart

Educació, societat i contaminació

Quan el professorat de la **Wyndham School** d'Egremont, al llevant de Cumberland (Anglaterra) es plantejà en 1964 la necessitat de realitzar una activitat educativa no alienadora, tots coincidiren en això: que l'engany, la mentida, la farsa era allò que primer havia de desaparèixer de l'escola.

La solució a tal problema, la trobaren en el refrany tan anglo-saxó que diu: «La Societat és el mirall de l'escola» (nosaltres des d'allò de Trento introduïrem l'ànima i la cara, que és cosa nostra). I es posaren a la tasca. Forçadament l'escola havia de ser no sols «comprensiva» de la realitat, ans també havia de fonamentar-se en la realitat circumstant per executar així les seves accions didàctiques i formatives en un clima real i vital. Amb això nasqué l'apertura de l'escola vers la societat (**Open School**) i la demostració que la realitat que envolta l'escola, a qualsevol escola, és vàlida per educar, culturalitzar i desmitificar.

En **Wyndham School** es va aprofitar la situació de l'escola, ubicada a la part vella i degradada de la ciutat minera d'Egremont. Amb tal cosa s'assoliren distintes coses incomprensibles a les nostres contrades: cap immobiliària ficà les seves excavadores en el trast de la vella escola; ningú no s'enriquí amb cap operació de compra-venta; no s'edificà cap escola a les afores de la ciutat atemptant contra el paisatge. Ans al contrari: tant els alumnes com la societat sencera aprengueren a comprendre la missió essencial que té un centre educatiu, a l'ensems que es feren conscients dels valors que hi ha dins la comunitat.

S'esbucaren les tàpies que envoltaven l'edifici escolar; se sacrificà part del pati de jocs per obrir un carrer públic que de bon començament fou aprofitat com a dreuera per molts de ciutadans; es col·locaren a la resta del pati bancs on jubilats i vells prenien les migrades hores de sol de què disposaven; s'instal·là un colomer; les mares dels nins més petits, balucejants del moviment, aprofitaren el nou espai com si fos una plaça pública. A una part de la planta baixa del col·legi es va instal·lar una cafeteria amb preus reduïts que aviat es

convertí en aturada obligatòria per als treballadors i madones. S'obriren salons públics que foren oferts als diversos sindicats per tal que hi tinguessin reunions. S'hi instal·là una biblioteca pública i es responsabilitzà als pares en la gestió del centre. En aqueix sentit el paper dels pares fou realment eficaç: no sols col·laboraren en aspectes organitzatius sinó que també introduïren i aclariren la funció que volien que tingués l'escola. Per altra banda hom els integrà en les activitats docents. Qui millor que un miner per explicar l'organització sindical, la vida dins la mina, la situació econòmica de la regió, les propietats del carbó, etc. Qui més que un ferrer, un empleat de banca, un comptable, un fuster, un picapedrer, un mercader per parlar als alumnes dels diversos temes que abraça llur professió? ¿O no són vàlids aquests temes per integrar en el nin una cultura pragmàtica, actual, viva, pròpia i, sobretot, orientadora?

Per la seva banda l'escola aprofità el mercat d'aprop, els tallers veïns, les diverses indústries i comerços instal·lats al barri, i també els diversos serveis urbans per superar la didàctica de llibre i quadern i formular una didàctica del carrer, superadora del culturalisme tradicional, fred i distant, possibilitant a l'ensems una integració del nin en el seu medi i una orientació de la seva activitat d'aprenent.

En un parell d'anys la simbiosi Escola-Societat no sols fou un fet sinó que aquella complia un vertader paper social. El col·legi esdevingué, tal com l'església a l'Edat Mitjana, en el centre neuràlgic de la comunitat. S'arribà a conformar una escola oberta en el seu sentit més ampli. Els seus locals i la seva capacitat intel·lectual es posaven al servei de la comunitat que els recolzava. La construcció en col·laboració amb el municipi d'un teatre-cinema públic suposà aconseguir un rendiment ple de les instal·lacions escolars. El centre restava obert des de les 8'30 del matí fins a les 11 de la nit. El seu paper social aviat assolí la figura de servei públic i el seu èxit fou referendat a qualsevol nivell per tota la ciutat. La

Wyndham School, gairebé sense proposar-s'ho, havia esdevingut una verdadera Universitat popular.

L'experiència esmentada va ser prest imitada i avui en dia les **Open Schools** s'alcen com un dels moviments més revitalitzadors de la funció social i popular que indubtablement poseeix l'educació.

La filosofia que anima les escoles **open** és important perquè fa un trencament amb una de les constants més negatives que ha posseït l'educació. Parl de la funció segregacionista que sempre ha complert. Personalment consider que la Història de l'educació és la gran història d'una múltiple i variada segregació que la pedagogia de tots els temps ha duit a terme. Un sistema pedagògic (en qualsevol època i lloc) es pot definir per les seves múltiples i diverses activitats diferenciadores. La raça, el sexe, la religió, el nivell econòmic o familiar així com la classe social... han estat alguns dels pretextos diferenciadors en els quals s'ha basat l'educació. Adhuc avui en dia quan els plantejaments democràtics són definidors de les societats més avançades, l'educació continua en la seva activitat diferenciadora. La pedagogia segueix essent Teoria educativa de la segregació perquè en tot cas es troba d'esquena a la realitat.

En aquest sentit el concepte obert d'Educació pretén superar el bassió separador que manté l'escola allunyada de la realitat que l'envolta.

A la nostra ciutat, els col·legis d'èxit —col·legis per a la massa filial de la nostra societat, aprenent de burgesa— fonamenten el seu ideari pedagògic en la separació, en una vertadera segregació.

Allunyats del més elemental concepte de justícia social, consideren com aspecte positiu mantenir-se al marge de la nostra cultura, de la nostra societat i de la nostra idiosincrasia. D'esquena a la ciutat, dejectant els valors didàctics i formatius que la comunitat els oferia, sembla que ara descobreixen les sofisticades tècniques audiovisuals, individualitzades, i altres aportacions tecnològiques ja clàssiques als Estats Units. Per altra banda no compleixen cap missió social en les comunitats que els acullen. En general Sa Vileta, Son Roca, Parc dels Ametlers... no recullen cap fruit dels macro-edificis escolars que poc a poc han anat transformant el seu hàbitat. Sols han vist augmentat el nivell de renous, d'incomoditats, la degradació d'un paisatge quasi idíl·lic i l'augment consegüent i evolutiu de les immobiliàries.

I les escoles dels nostres pobles i viles ¿no es podrien beneficiar de l'ideari de l'educació oberta? Pròximament voldria incidir sobre el tema ja que de totes formes la degradació escolar i pedagògica a Palma sembla que no té remei.

ANTONI J. COLOM

ART

El joveníssim Miquel Barceló i Artigues entra dins la renovació de la plàstica a Mallorca amb una insospitada força de radicalitat i clara coherència. Marcat per l'especialisme, per la valoració dels caires ínfims de la realitat de l'Art Pobre, per la destrucció de l'fetitxe objectual de l'obra artística —des de Dadà a l'Art Conceptual— és ja un dels noms a tenir en compte en el sector més avançat de l'art a l'illa. En contrapartida, Angel Sanmartín i Pérez no ha aconseguit encara superar una vacil·lació entre desorientada i abúlica. La seva obra —breu i d'una excepcional qualitat dins l'art tradicional pictòric— hauria pogut integrar-se dins el còmode joc dels muntatges comercials de l'Art. Allò que ens fa confiar en el futur d'Angel Sanmartín es precisament no haver donat la passa cap a la integració dins l'art assimilat per les normes establertes, quan els seus quadros, d'una perfecció insospitada, semblaven dur-li inexorablement. Però el seu paper dins l'art actual a Mallorca ha de trobar-lo en un futur que és tota una incògnita.

«Crònica de Tres»

Barceló Artigues

Vaig néixer a Felanitx el 8 de gener de 1957. L'avi patern havia treballat en el camp fins que posà una fonda. L'altre avi feia de camioner. El pare treballa a un banc, a Felanitx, des de fa molts anys. A l'Institut de Felanitx vaig fer fins a COU. Després vaig traslladar-me a Ciutat primer i a Barcelona després per seguir estudis a Arts i Oficis. Durant el batxiller ja practicava la pintura. El meu ideal era, aleshores, el paisatge que feien Ramon Nadal, Miquel Llabrés —bon amic de la família— i altres per l'estil. Un amic felanitxer, Miquel Rosselló, anava fent unes coses picassianes bastant bones. Jo ho mirava, de principi, amb una certa prevenció. Però allò i tota una sèrie de factors em feren evolucionar cap a un art més obert. A un banc de Felanitx vaig exposar —conjuntament amb Miquel Rosselló— paisatges, figures i alguna nota un tant superrealista a la manera de Dalí, que aleshores m'agradaava ferm.

L'evolució em portà a la pràctica d'un informalisme matèric. D'altra banda jo anava ampliant lectures. A casa hi havia molts de fascicles de **La pinacoteca de los genios**. Quan vaig començar a practicar l'informalisme va començar a agradar-me Mondrian, que fins aleshores m'havia semblat poca cosa més que una taula de **formica**. I algun sudamericà com Portinari.

DUES CONVERSES

INTEGRACIÓ DINS LA NOVA PLÀSTICA DE MALLORCA

Fet el COU, vaig passar a viure a Ciutat, prop de la Plaça dels Toros. Havia començat a anar a classe a Arts i Oficis. Tenia com a professors Bermejo, Tomàs Horrach —de dibuix—, Tinus Castanyer —de modelat—, etc. Ara bé, a Arts i Oficis no vaig establir contactes amb els joves artistes mallorquins: en sortir de classe partia cap a casa i res pus. Anava descobrint que a Mallorca començava a fer-se un art diferent. Veia les exposicions de Sala Pelaires, de Quatre Gats... I així vaig entrar en contacte amb les obres de Gerard Matas, Bartomeu Cabot i d'altres, però personalment no els coneixia. A través del felanitxer Joan-Miquel Gelabert havia començat a tractar Ramon Canet i Miquel A. Femenias. Ens **vèiem en el «Café Modern»** i parlàrem de la possibilitat de participar a l'experiència de **Criada**, però a la fi no vaig arribar a integrar-m'hi.

Quan es va convocar el Premi de Pintura Jove «Joan Miró» hi vaig dur una petita obra. Enric Irueste me'n demanà una de més gran, però li vaig haver de dir que no podia esser perquè no disposava d'espai per realitzar-la. Aleshores em digué que anàs a treballar a casa seva. I així començarem a fer feina plegats. Fou una cosa molt positiva, amb ell —en el taller de la Sala Pelaires— he après a treballar amb la serigrafia. He exposat amb ell a la Casa de Cultura (Manacor). Actualment a Mallorca hi ha una presència molt forta de gent jove que fa una feina d'interés. Són tasques fins ara més aviat individuals. Però anam cada vegada més cap a

accions col·lectives, com això que tenim en preparació per a la Facultat de Filosofia i Lletres.

UNA PROBLEMÀTICA ESPACIAL

En viatge d'estudis vaig anar a París, on vaig visitar el Museu d'Art Modern i altres centres artístics. M'impressionaren les obres de Lucio Fontana i Rothko. Aquell art centrat sobre la problemàtica dels espais m'influï decisivament. Així vaig deixar l'informalisme i vaig centrar-me sobre l'espai. Feia dibuixos amb espais compartimentats, enmig dels quals suraven elements figuratius. Vaig exposar-ne a la galeria Picarol, que s'obrí —i es tancà gairebé immediatament— a Cala d'Or. Els dibuixos que vaig exposar —amb Enric Irueste— a Manacor estaven dins la mateixa línia. I en segueix fent, ara com ara. Les capsos que he exposat recentment a Quatre Gats neixen també dels problemes espacials. La capsos m'interessa com a espai clos. Ja abans havia observat l'efecte que produïen les coses esclafades entre un vidre i un paper, per exemple. Fontana em descobrí la força expressiva d'amuntegar coses i, de sobte, contrastar l'amuntegament amb un buit immens. Encara vaig fent dins l'espacialisme, però integrant-hi elements d'aquí i d'allà. He procurat assimilar l'Art Pobre i, potser, no sigui del tot absent a les obres exposades a Quatre Gats. Darrerament m'han interessat força els conceptuals.

Quan vaig acabar el COU a Felanitx sentia una necessitat imperiosa de sortir, anar a fora i entrar en contacte amb gent que fes coses semblants a les meves. Així he anat a l'E. S. de

Belles Arts de Sant Jordi (Barcelona) que ha estat una decepció total i no m'ha aportat res en absolut. En canvi hi he trobat companys interessants —amb una actitud de rebuig cap a l'Escola, també— i hem pogut establir uns contactes positius. Mallorquins ara hi ha Antoni Socias, Alfons Sard, Pere-Joan Riera... A Barcelona entre les classes i els treballs eventuals —he dissenyat juguetes, per exemple— no m'han deixat lleure per entrar en contacte amb els ambients artístics. He vist, però, la Fundació Joan Miró, alguna cosa dels conceptuals, mostres a la Sala Vinçon i altres exposicions.

L'ART. ACCIÓ, NO OBJECTE

Quant al muntatge que tenc en projecte per a Filosofia i Lletres, l'objectiu essencial és treure l'art al carrer, fer-lo incidir continuament sobre la gent, cosa que seria impossible en una galeria. Per a mi, l'art s'integra plenament dins la cultura. I la cultura és el poble. Si és monopolitzada per una classe social ja no mereix tal nom. Si creiem que l'art és comunicació, és clar que dins una galeria aquesta funció no s'acompleix. Ara bé, estic totalment en contra de l'art pamfletari. Per això no m'agradà Diego Rivera. Trob que, estèticament, l'art feixista i l'art del realisme socialista no fan cap diferència. Més que per la política, l'art es veu determinat per un moment històric. A Mallorca, ara mateix, un art completament podrit segueix mantenint-se perquè es recolza sobre unes forces econòmiques. En canvi l'art obert no troba, a l'illa, un suport eficaç. Fins i tot per això de Filosofia i Lletres resulta que no hi ha diners.

A casa meua hi ha molts de quadros de Bernareggi i altres postimpressionistes mallorquins o residents a Mallorca, perquè l'avi tenia molt de contacte amb ells. Dels ja posteriors a la guerra m'interessà un Miquel

Llabrés, però avui de cap manera. Tàpies i Viladecans m'agraden, però ara ja no em va això de l'obra acabada per l'artista que es guarda com un objecte de luxe. Per a mi l'art no té sentit si no estableix una comunicació amb el poble. No puc concebre ja l'obra closa dins una galeria. És possible, però, que el que jo faig tenguí encara aquest caràcter d'objecte, però voldria que no el tengués. L'art és acció comunicativa, no objecte. Que sia efímer, que no perduri em deixa totalment indiferent. Si l'art no és comunicació, no puc dir-li art de cap manera. Ara bé, no es tracta d'ensenyar, ni d'imposar res a ningú. Tot el que sia imposició, per molt cultural que es digui, no m'interessa. Si el poble es forma, ell mateix entrarà en contacte amb l'art, sense pressions ni paternalismes.

Des de fa un temps llegesc molt. D'Umberto Eco conec **La definició de l'Art i L'estructura absent**. I les teoritzacions de Kandinsky, Klee, Dubuffet... La revista «L'Art Vivant» tenia un gran interès, però deixà de publicar-se. Reb «Luc» i, ocasionalment veig els articles que, a «Serra d'Or», publica Alexandre Cirici.

Angel Sanmartín

Vaig néixer a la Ciutat de Mallorca dia 11 d'octubre de 1945. El pare és gallec. Féu de pescador i després s'instal·là —i s'integrà— a Mallorca, on ha treballat com a peó de la construcció. Fins als catorze anys vaig estudiar a l'anexa de l'Escola Normal: estudis primaris. Fins que vaig posar-me a la feina. Vaig entrar per mosso amb l'arquitecte Pomar. Vaig fer cursos nocturns d'oficial industrial, dins la branca de delineant. Cap al 1959 havia entrat a l'Escola d'Arts i Oficis

per aprendre dibuix lineal. Els professors eren Maimó i Joan Mateu. Vaig seguir amb l'arquitecte Pomar, però ja com a delineant, feina que he fet sempre i que és el meu treball a l'Ajuntament de Ciutat, on vaig entrar fa cosa de cinc anys.

INICIS EN LA PINTURA CONTACTE AMB UN ART JOVE

Als dotze anys ja pintava i a casa del meu pare hi ha quadros d'aquella època. Eren reproduccions de postals, excepte dos que record: una visita de la costa i una altra de Ciutat. Supòs que devien tenir un aire impressionista. Fins i tot, en aquell temps, vaig guanyar un premi: cosa de Falange, em sembla. Era molt detallista, jo: si pintava un balcó no podia deixar ni el ferret més petit. No sabia fer més. I així vaig anar fent uns quants anys, fins que ho vaig deixar córrer.

Cap al 1968 vaig tornar entrar a Arts i Oficis. Anava a classe de dibuix artístic d'estàtua amb Simeó Cerdà. Hi vaig trobar Martí Company, Miquel A. Femenias, Damià Jaume, Ramon Canet... Abans d'aquesta estada a Arts i Oficis no coneixia personalment cap artista. Supòs que la relació amb els companys m'obrí nous camins, però la meua evolució fou extremadament lenta i gradual. Amb els d'Arts i Oficis parlava i anava a veure exposicions. Aleshores ens interessà Richt Miller i poca cosa més del que s'exposava a Mallorca. De principi m'agradà alguna cosa de Miquel Llabrés però després ja no. Els paisatgistes locals no em deien ja res de res. Ara bé, altres companys —com Miquel A. Femenias— estaven prou més radicalitzats que no jo i rebutjaven obertament els paisatgistes mallorquins. No vaig sentir parlar del Grup Tago —l'he descobert fa poc—, tampoc coneixia Brunet i no més un poc Rivera Bagur. Xam feia, aleshores, pintures, dibuixos i gravats

4CATS
galeria d'art

C/ San Sebastian, 7
Tel. 22 64 93 Palma

SARA GIBERT

15 març - 3 abril

ANTONI SOCIAS

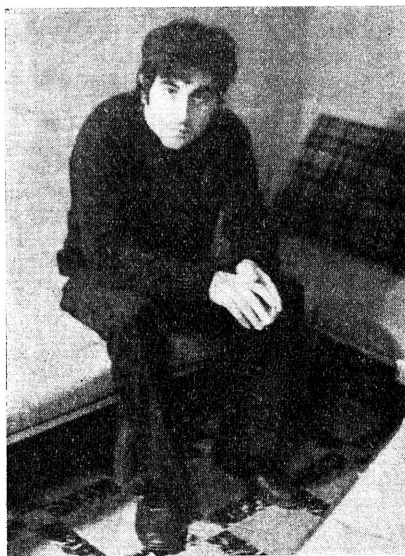
22 març - 10 abril

STUART OFFORD

5 - 11 abril

CATY BONNIN

12 - 24 abril

que tenien un interès per a mi. No com això que fa darrerament. Vaig formar part del Grup Bes, però no hem d'exagerar: fou sobretot una reunió d'artistes que es decidiren a exposar junts. De cap manera un moviment intel·lectualment coherent. Fins i tot hi havia un italià que mai no vaig arribar a conèixer. On vaig conèixer més gent fou a l'Acadèmia de Nu, en el carrer de Sant Sebastià. Ara bé, no hi hagué una influència directa dels meus companys sobre la meua obra. M'ajudaren a conèixer altres artistes, a evolucionar. Res més.

Quan anava a Arts i Oficis no pintava figures, com ara, sinó paisatges. Però ja no eren postimpressionistes, sinó amb aquests difuminats de les meves obres actuals. En sortir d'Arts i Oficis, a més a més, vaig fer algunes obres totalment informalistes.

PROCÉS D'UNA OBRA. EXPOSICIONS

Com faig una de les meves obres? Aquestes figures, per exemple? Vaig veure una fotografia de la família de la meua dona. Vaig ampliar-la, afegir-li i llevar-li coses. I a la fi sortí l'obra. No, no: el món de les escenes familiar no té per a mi cap interès especial. Que es repeteixi en algunes obres meves, ho consider absolutament casual. A mi el món familiar, les figures carregades de nostàlgia **retro** no em preocupen. Crec que ni tan sols tenc una temàtica estable. Res d'obsessions, doncs. En canvi els toreros ja m'interessaven més. Per què? És difícil dir-ho. A mi els toros, amb tota la seva festa, no m'agraden. Però veig els toreros com uns personatges dramàtics —i per això els don una expressió seriosa— que m'interessen.

Tenc una idea del quadro que vull

fer. Però la idea prèvia pot modificar-se totalment durant el procés de realització. És a dir: modifíc, rectific i, fins i tot, tap tota l'obra si al final no em satisfà. I és cosa que m'esdevé sovint. Darrerament del que faig no n'estic gaire content i això em fa pensar que evolucionaré, però em costarà molt. No és la perfecció tècnica, artesanal dels meus quadros allò que no em satisfà, sinó l'obra tota. Sí, sé que bona part de l'art modern es mou al marge del quadro. Jo mateix m'he plantejat deixar de fer quadros i trobar altres mitjans que em permetin treballar amb més soltura, amb més llibertat. Però sembla com si estàs fet per al quadro. I d'altra banda potser encara —dins els límits de la tela— pugui fer alguna cosa que em satisfaci. Si deix el quadro no he pensat encara què podria fer.

Exposició en el sentit estricte del mot no n'he fet cap ni una. La meua producció data de cinc anys ençà i és escassíssima. He participat a col·lectives i certàmens, però res pus. Vaig formar part del Grup Bes. A la Llibreria Tous —a una mostra conjunta amb Martí Company i Vicenç Torres— vaig exposar dues obres horroroses. Vaig participar a la col·lectiva inaugural de Quatre Gats... Quant a certàmens he concorregut als de Felanitx, Pollença —dues o tres vegades—, Caixa d'Estalvis —on vaig obtenir el segon premi—, Ciutat de Palma... De principi m'hi presentava per donar-me a conèixer, però després he vist que això no era solució. Darrerament hi prenc part exclusivament pels diners. I si hi torn anar serà únicament per això. Consider que els certàmens que es fan a Mallorca no tenen cap mena de validesa.

DAVANT L'ART ACTUAL A MALLORCA

El panorama artístic de Mallorca ha canviat ferm d'ençà que jo anava a Arts i oficis. Ara hi ha un grup més nombrós d'artistes joves, una gent que no està tan aferrada al passat artístic local i en poden sortir coses molt positives. Dels artistes joves actuals m'agrada molt el que fa Bartomeu Cabot. Quant a èpoques anteriors he vist alguna obra d'Antoni Gelabert. Però —exceptuant unes poques coses que he vist a l'Ajuntament i cases particulars— puc dir que desconec el passat pictòric de Mallorca. Els del grup **Criada** em proposaren d'entrar-hi. Però formar-ne part m'hauria fermat excessivament. Potser jo hauria volgut presentar-me a un concurs i els altres de **Criada** m'haurien dit que no. Consti que amb ells tenc bones relacions i els he ajudat a fer els còmics del Col·legi d'Arquitectes, però no m'hi he integrat plenament. D'altra banda som conscient que cal fer accions col·lectives i que pot fer-se un art col·lec-

tiu, però jo el sent com una cosa més aviat personal.

Artistes que m'agradan? Kitaj, però no té cap relació amb el que faig. I llavors Francis Bacon, que ja té una afinitat amb la meua labor. Per què pint? Més aviat podria explicar per què no pint: perquè darrerament no em satisfia gens el que feia, m'emprenyava i no veia cap motiu per continuar endavant. Per a mi un quadro representa una cosa que m'agrada. I res més. És més un problema meu que no altra cosa. L'impacte que pugui fer sobre uns espectadors, allò que el quadro pugui comunicar ja no em preocupa. Faig figures, ara com ara, però no he renunciat a tornar fer paisatges. Som un intuïtiu i no un teòric. No sé per què faig aquestes figures borroses, esvaïdes, ni quin significat puguin tenir. Simplement faig una cosa que m'agrada —i és ben elàstic això **que m'agrada!**— i res més. No faig massa esment de conèixer les teoritzacions sobre l'art modern. Per això les meves lectures no són massa àmplies. D'Art Pobre i Art Conceptual n'he vist mostres a través de llibres i revistes, però no m'he preocupat massa d'assolir-ne una coneixença fonda. La pintura, en fi, no ocupa un lloc fonamental dins la meua vida. Rotundament no. Es una cosa que he fet, he deixat de fer moltes vegades. No som, doncs, un **pintor**. Esser **pintor** és tota una altra cosa.

«CRÒNICA DE TRES»

Assistència Palmesana

amb el desig de
fomentar actes
culturals ofereix
cada dissabte
teatre o varietats

c/. Ramon Llull, 11

Tel. 21 12 28

Ciutat de Mallorca

Sobre la problemàtica del vi

Una de les zones més importants en la producció de vi a Mallorca, és la de Santa Maria. Temps enrera, quan el vi anava directament dels cellers a les fondes o als consumidors particulars, la comarca de Santa Maria del Camí va conèixer l'època de major pujança.

Avui, amb el mercat saturat de vins embotellats, provinents la majoria de fora Mallorca, el vi de Santa Maria que es comercialitza al detall i sense embotellar, comença a ésser problemàtic. Entorn a la producció de vi, hi podem delimitar tres formes diferents: Els pagesos que tenen vinyes i venen el raïm, els industrials que el compren i fan el vi, i altres que tenen vinya i elaboren el vi ells mateixos. Els millors guanys són pels que hem citat en segon terme, és a dir, els que compren la verema als pagesos a un preu que ells mateixos han fixat, i fan vi per embotellar. Aquests estan units i dominen fàcilment la situació, mentre que el pagès roman tot sol davant l'explotació de dites empreses vinícoles. Per tant, ens trobam altra vegada que el que du les de perdre torna a ésser el petit pagès, i en aquest cas, ho és més encara aquell que en lloc de fer vi, ven tota la verema.

A la **Secció del Camp de l'O. C. B.**, estam realitzant un treball d'anàlisi sobre la producció del vi a Mallorca. A vegades dubtam de l'autèntica eficàcia de la nostra tasca (i això en el cas que es realitzi satisfactoriament), encaminada en principi a donar unes primeres passes envers d'una sèrie de millores bàsiques a l'agricultura, i sobretot, de cara a la conscienciació del pagès per a crear autèntics organismes camperols que els hi assegurin un poder comercial i els hi facilitin una producció més racional. I deim que dubtam de la nostra tasca, perquè, a hores d'ara, una labor purament reivindicativa sense afermar una autèntica perspectiva de futur al camp, està desposseïda de valor estratègic. El cas és que tanmateix el problema radica en la manca absoluta d'una planificació general a nivell nacional, en funció d'una producció programada, més eficaç, equilibrada i estable, i en funció d'una moderna col·lectivitat de consum. Creim que en un futur, el problema agrícola no raurà en repartir més bé la terra, o en fer més rendible la seva explotació per al pagès. Creim que serà la mateixa societat, autòdirigida, sobirana absoluta de les fonts de riquesa i dels mitjants de producció, la que haurà de decidir de quin producte necessita i amb quina mesura el necessita per a cobrir les seves necessitats. En aquest sentit, només una planificació científica en base al requeriment de producció global (mercat interior i exportacions a la C. E. E.), i tenint sempre en compte les con-

B. C.—Conr una extensió de setze a vint quarterades de vinya, que em produeixen per terme mig uns trenta mil kg. de raïm anyalment. Destin tota la producció per vi, que elabor i venc al detall jo mateix.

A més de la vinya, també conr un tros d'ametlerar i engreix un parell de porcs cada any, com fa quasi tothom per aquí. D'aquesta manera, i prescindint de jornalers, podem tirar endavant. He de fer molta feina per poder estalviar els jornals dels podadors (900 pts. diàries), dels esporcadors (400 pts. diàries, normalment

dones), i d'altres costos de manteniment, com són tres o quatre llaurades i dues esquitades per any. Així, les despeses queden reduïdes a la compra d'insecticides, adobs, etc. La tasca més difícil és la verema, ja que tots la duim a terme els mateixos dies, d'aquesta manera augmenta la demanda de mà d'obra amb el consegüent encariment dels jornals.

S. del C.—Quina rendibilitat vos dona la producció de raïm i la venda del vi?

B. C.—Tenint en compte que per un litre de vi fa falta un poc més d'un

kilo de raïm, vénc a treure uns vint mil litres per any, dels quals n'hem de restar un 10% que entregam els vinaters al FORPA. Fa quatre anys que venem el vi al mateix preu, a vint pts. el litre. Al preu el sol fixar el que primer en comença a vendre, ja que els nostres contactes per aclarir aquestes qüestions, són molt aïllats i sense compromís.

S. del C.—Heu dit que veneu tot el vi al detall. D'altra banda hem observat que el vi corrent (?) que ve embotellat de cooperatives vinícoles peninsulars, o algunes marques que

Xocolata amb ensaimades calentes

Gelats i quemullars

Obert tot lo dia

C/. Fiol, 11

Tel. 211653

Ciutat

dicions de la terra, clima, reguius, comunicacions, etc., pot donar la solució que el camp i la col·lectivitat necessiten.

El problema és, doncs, polític, i està també supe- ditat als futurs canvis polítics, és a dir, no podem donar una alternativa al camp, ni en aquest cas al vi, partint del moment actual, i en les condicions polítiques, econòmiques i socials en què ara ens movem. ¿Què es pot fer actualment per millorar les condicions del camp, quan no hi ha un vertader interès que doni rendiment per part dels qui ostenten el poder?

En les darreres dècades de la nostra història, el desenvolupament de la indústria i els serveis per aconseguir millor nivell de vida, ha estat la gran atenció de la humanitat, només l'agricultura conserva les formes ancestrals, tant de propietat, com de treball, com de comercialització. I pertot arreu allà on anam, ens adonam que el camp a Mallorca està ferit de mort. Aquesta vegada i per iniciar ja el tema, reproduïm una conversa amb un vinater de Santa Maria, en Bartomeu Canyelles Fiol, un dels que fan el vi de la seva pròpia verema.

a través de campanyes publicitàries han arribat a un grau d'acceptació que és pur convencionalisme, són sovint, de més baixa qualitat que el vi de Santa Maria. Per contra, si vosaltres el veneu a 20 pts., l'altre vi de què feim menció, sol costar de 25 a 30 pts. la botella. D'això es pot deduir que embotellant-lo, vos seria més rendable la seva venda, al temps que el vi de Santa Maria podria ésser una marca de prestigi.

B. C.—Naturalment que el més important per nosaltres seria poder embotellar el nostre vi. Si tenim en compte la qualitat dels vins de Santa Maria, els preus de venda podrien ésser superiors a altres marques, i per supòsit, superiors al preu de venda actual. El cas és que aquí les terres són magres, i aguanten poc la humitat de la pluja, per tant el vi és de més bona qualitat i dóna més alta graduació. Per contra, a Felanitx o a Porreres, posem per cas, la terra conserva més la humitat i això no és bo per fer bon vi. De fet, a Binissalem ens compren el raïm a Santa Maria per elaborar els seus vins, avui tan acreditats. A Binissalem la vinya va en decadència, mentre que aquí les plantacions van en augment, i és de preveure un bon futur. Tot això confirma les grans possibilitats que té el muntatge d'una planta embotelladora a Santa Maria, jo m'atreviria a dir que es l'única sortida que tenim. D'aquesta manera, els millors raïms els destinariem a elaborar el nostre propi vi, en lloc de vendre'l a Binissalem.

Ara bé, aquí ja se'ns planteja el factor més crític del vi de Santa Maria. És lògic que per a embotellar el vi, ho hauríem de fer tots junts; seria absurd pensar que cadascun fes el propi amb la seva petita producció. En general jo diria que tots els problemes que se'ns plantegen als pagesos vinaters, són deguts a la manca d'una planificació i ordenació, i sobretot, a la manca total d'unió. A part que mai ens hem assegut a una taula per parlar dels nostres problemes en comú, i per tant s'improvisa així com es pot, resulta que les nostres petites economies no podran competir mai amb els interessos dels grans industrials.

Fa uns deu anys, tenguérem una sèrie de contactes per tractar d'aquests problemes, emperò malgrat la nostra bona disposició, no hi va haver la continuïtat necessària per arribar a l'objectiu apuntat: la coopera-

tiva de vinaters. Altra vegada la malifiança mútua, ens va jugar una mala passada. Actualment els problemes s'aguditzen de cada dia més, els costos són més elevats, el jovent no en vol saber res del camp ni del vi, i la situació es fa més complicada. Evidentment, l'única solució és la cooperativa, una cooperativa de tots els pagesos, i des d'on es pogués tractar i resoldre favorablement la problemàtica actual del vi. Aquesta situació actual de petits productors, tan deslliçats uns dels altres, no pot tenir continuïtat. El problema aquí ja no és econòmic, ja no és de crisi, es tracta de saber qui agafarà el relleu al front de les vinyes i els cellers. Si els nostres fills no senten inclinació al nostre vell ofici, el dia de demà s'haurà de cercar una altra fórmula que permeti seguir fent vi. Tal vegada amb menys persones, d'una forma més ordenada i moderna. Per tant, si volem assegurar un futur al vi de Santa Maria, i alhora que ens doni una major rendibilitat, cal unir-nos, unir les nostres economies i fer-ne una per a tots, eliminar els intermediaris i aconseguir una sèrie de reivindicacions bàsiques per començar.

S. del C.—Venim observant que pertot arreu, sembla que la solució a l'actual crisi del camp comença per la creació d'autèntiques cooperatives. No hi ha cap dubte que en el vostre cas, la Cooperativa vinícola seria la fórmula més idònia, i és d'esperar que la mateixa evolució econòmica i social, ens l'oferesqui com a única alternativa. Ara bé, hem parlat abans d'uns pagesos que no fan vi, sinó que venen la verema...

B. C.—L'actual comercialització d'aquest raïm és injusta i parcial, al meu entendre. Com he dit abans aquest problema ja no el tenc ja que faig el vi amb instal·lacions pròpies, emperò aquells que no fan vi n'estan ben afectats, ja que l'han de vendre als preus que fixa el Sindicat de vinaters a Ciutat, on la força decisòria està més decantada cap als «grans». Aquest any passat es va acordar un preu de 0'80 pts. grau/kg. Tenint en compte que la graduació del vi sigui baixa, aquesta taxa disminueix sensiblement. Per exemple, l'any passat es va pagar verema a 2'50 pts. el kg. per la zona de Porreres i Felanitx, i d'aquesta zona s'abasteixen els vinaters més importants de Mallorca. També aquests productors de raïm que venen tota la verema tendrien un lloc dins la cooperativa, es cerca-

ria una seguretat a l'hora de col·locar la verema a un preu rendable, el que avui té preocupats a tots els pagesos, ja que fins al darrer moment no saben qui els hi comprarà, ni a quin preu els pagaran el raïm. Malgrat això, és de suposar que tota la verema de Santa Maria es quedaria a la cooperativa per fer vi.

D'altra banda ens permetria a tots rebaixar els costos, ja que podríem adquirir conjuntament els productes d'adob—cada pic més cars—, insecticides, etc. i en definitiva fer ús comunitari de la mà d'obra i de la maquinària. I per descomptat que amb la cooperativa de vinaters de Santa Maria, es podria emprendre amb garanties el muntatge d'una planta embotelladora.

S. del C.—A 1971 entra en vigor una llei que exigeix als productors de vi, l'entrega del 10 % del volum d'alcohol de la verema, amb la finalitat de treure del mercat els vins de baixa qualitat, transformar-los en alcohol, i aconseguir d'aquesta manera uns «stocks» per regular el mercat.

El cas és que mentre que a l'agricultor li paguen a 47 pts. el litre d'alcohol, al mercat es ven a 60. El més contradictori és encara el fet d'importar alcohol, generalment del nord d'Àfrica, a un preu molt baix. No entenc, doncs, perquè se segueix expoliant al pagès, allà on hi ha possibilitat de comprar alcohol barat. I si aquest no basta, que es pagui al pagès el que és seu. Per tant creim que es poden exigir dues coses: que l'alcohol d'entrega obligatòria tenguí el mateix preu que al mercat lliure, i que no s'efectuïn més importacions d'alcohol. Que passaria, ens demanem, si li fessin el mateix a un camperol que produeix patates, o tomàtocs, posem per cas?

B. C.—Nosaltres a més d'haver d'entregar el deu per cent de l'anyada, cobrat a 6 pts. el litre, encara l'hem de dur a Porreres, que és on fan l'esperit. Si no ho feim se'ns sanciona fortament amb multes o amenaces d'embargament. A tot això, hi hem d'afegir el cupó mensual de la Germandat de 700 pts., la Mutualitat Agrària, Seguretat Social, nous impostos per la maquinària, contribucions, etc. Tot això fa que l'elaboració de vi tenguí una escassa compensació econòmica per les hores de feina que hi hem d'invertir. La nostra esperança radica, doncs, en iniciar altra vegada les gestions per formar una vertadera unió que es tradueixi en la desitjada cooperativa.

Dificultats, n'hi haurà, és ben segur. Per exemple la inoperància de la Germandat local, que no té altra funció que la decorativa. Per poc objectius que siguem, ens donarem tot d'una de la ineficàcia pràctica d'aquest tipus d'organitzacions (veure LLUC, febrer 1976) depenents d'una estructura centralista i partint sempre des d'alt. Sembla també que els temps actuals els han superat, que estan en franca decadència, que no són vi-gents més que per uns pocs. Per exemple pel Secretari

de la Germandat de Santa Maria que es també des de la guerra del 36 «Jefe local del Movimiento», i funcionari de l'Ajuntament del poble. Potser que amb tantes ocupacions no es pugui dedicar a cap.

Miquel Mas
Rafel Pinya
Tomeu Fiol

Carta des del Principat de Catalunya

«El carrer és cultura», companyes / companys lectors, aquesta frase és la síntesi d'una visió que voldria donarvos amb fotografies, amb cinema, amb el gra de la veu i dels crits que omplien Rambla, Via Laietana, carrers, barris, d'una Barcelona majoritària, fòtuda, vivíssima que deia, exigia, arrabassava drets ara i ací.

Dues vagues massives per dos motius diferents són els fets d'aquesta història de cada dia de la qual les classes populars —després d'esser considerades sord-mudes tants d'anys— són els protagonistes que surten al carrer per a poder materialitzar davant tothom les seves reivindicacions.

La vaga de la construcció, que ha afectat de 130 a 150 mil treballadors, va començar al denunciar els obrers el conveni i presentar una plataforma reivindicativa de 19 punts en la qual a més de les millores salarials (5.500 pts. per 40 hores de treball de dilluns a divendres, vacances pagades de 30 dies, 100 per 100 del salari per atur, accident o viudetat, ajut escolar, el I.R.T.P. a càrrec de l'empresa, plantilla als 15 dies, etc.) se demanava amnistia, reconeixement dels drets polítics, anul·lació de l'article 10 de la llei de procediment laboral i la supressió de la legalitat dels subcontractistes ja que se considera que encobreixen el prestamisme.

La vaga fou catalitzada per una nova forma d'organització obrera: els delegats. A cadascuna de les obres se triaren delegats que transmetien les decisions de l'assemblea de l'obra a l'Assemblea General de Delegats la qual ha estat l'òrgan fonamental de la lluita.

Aquesta Assemblea formada de 500-1.000 treballadors editava cada dia un butlletí informatiu de la situació i dels acords, que era llegit i discutit pels treballadors a les obres. Cada dia se celebraven assemblees a esglésies i concentracions massives a sindicats que eren dissoltes amb bales de goma, bombes de fum i lacrimògenes, porres, etc. per la policia. A la Rambla, a Via Laietana, a barris i comarques hi ha hagut carreres, barricades de defensa, dispars de les forces públiques, i un nombre important de ferits i detinguts. Aquesta vaga ha començat un ampli debat dins el moviment obrer ja que la branca de la construcció té pocs càrrecs sindicals

representatius (per molts motius com per exemple l'antiguitat que s'exigeix per esser enllaç) i les Comissions Obreres han tengut molta força. Aquesta vegada, després d'esser llançada la vaga per les Comissions Obreres, un grup de 23 persones (varis càrrecs sindicals, ex-enllaços etc.) firmaren una carta cridant a la vaga i intentant, qualche moment, capitalitzar el seu èxit en contra de l'Assemblea de Delegats. «Ningú no pot adjudicar-se la lluita de la construcció —explica un butlletí de l'Assemblea— perquè aquesta lluita pertany exclusivament a tots els treballadors i als seus representants democràticament triats: els delegats». Els obrers de la construcció han decidit escollir la seva pròpia Comissió Deliberadora del Conveni que se firmará el primer de juliol a través de l'Assemblea de Delegats.

La lluita de la construcció és un bellíssim i encoratjador exemple d'una gestió majoritària dels treballadors que ha desbordat l'estructura del sindicat vertical i el marc reduït dels partits il·legals.

Sabadell en vaga general és el primer exemple des de 1939 de lluita unitària de tota una ciutat davant un munt d'injustícies. Vos contaré en poques paraules el fil dels esdeveniments.

1) 13 de febrer. La Policia Armada carrega damunt nins, pares i mestres que se manifestaren pacíficament demanant escola gratuïta i catalana.

2) Indignació general de Sabadell.

3) 19 de febrer. Hi ha atur i manifestacions contra la violència de la Policia exigint càstigs pels culpables especialment pel batlle Sr. Burrull, màxim responsable del Ministeri de Governació a la ciutat. (Burrull és un batlle-cap del búnker de Sabadell). La gent a una carta avalada per 7 mil firmes demana la seva dimissió i la de tot el Consistori. Els crits de la gent són **Més escoles, menys policia. Més treball, menys policia.**

4) Intervenció de la policia. Una circular de les Associacions de Veïns de Sabadell deia: «El balanç és descoratjador: càrregues, dispars i bombes de fum contra els manifestants, porrades als vianants, viatges d'autobusos, clients de bars i botigues sense discriminació d'edat ni sexe. Entre les desenes de ferits n'hi ha dos

de molts greus: Manuel Rodriguez Arcos, secretari del jurat de «Unidad Hermética», i Angel Redondo Castas, de 16 anys.

5) 20 de febrer. Noves manifestacions reprimides per la policia.

6) 23 de febrer. Vaga General a Sabadell. 260 empreses i 40 mil treballadors en vaga. Bancs, comerços, centres d'ensenyament tancats. Un Comitè inter-branques de la vaga s'entrevista amb el Governador Civil. Reivindiquen llibertat pels detinguts i que quedin sense efecte acomiadaments i sancions. S'exigeix també que la Brigada Anti-disturbis de la Policia Armada no actuï contra les manifestacions pacífiques. Els transports s'afegeixen a la vaga.

23 Dilluns. Vaga General.

24 Dimarts. Vaga General.

25 Dimecres. Vaga General.

26 Dijous. A l'Assemblea realitzada a les pistes esportives de la joventut Atlètica hi ha 20 mil persones.

Hi hagué lectura d'adhesions, se cridaren eslògans contra el batlle, es diu no a la violència, no a l'encariment de la vida, no a l'atur, no als acomiadaments, no a les detencions, se demanà que la Policia Municipal s'adherís a la vaga i es digué textualment: **Aquesta és una vaga de tots els treballadors i el poble de Sabadell. Cap grup polític o sindical se la pot atribuir.** Se va guardar un minut de silenci pel treballador mort a Elda. Devers les 6 de l'horabaixa se digué que venien els detinguts.

Entre els crits de Llibertat!! Llibertat!! arribaren 8 dels 11 detinguts. La vaga se donava per acabada (exigint que sortissin els altres 3) enmig de l'alegria i l'entusiasme.

Aquesta vaga general és una de les experiències de lluita popular més importants d'aquests 40 anys, tot un triomf del poble de Sabadell i especialment de la classe treballadora.

Vos contaria moltes coses més, moltes lluites més que (com la dels bombers i els policies municipals acaben amb la «solució» de la militarització, la dels funcionaris municipals encara no resolta, la de nombroses empreses del sector tèxtil, del ferro, etc.), ara i aquí, demostren que la gent vol esser protagonista de la història (en lletra petita, de cada cos, de cada dia) en lloc de sofrir-la.

Biel Mesquida i Amengual

SALA PELAIRES

GALERIA D'ART

ULBRICHT

abril 76

PELAIRES, 63 TEL: 223696 CIUTAT DE MCA.

AQUESTA LLIBRETA DÓNA FORÇA MÉS QUE INTERESSOS

- Comptes corrents.
- Transferències, girs, ordres d'abonament i de pagament.
- Pagaments a entitats oficials.
- Minibank permanent (ingressos i cobraments les 24 hores del dia).
- Caixes de lloguer.
- Crèdits personals.
- Compra i venda de moneda estrangera.
- Travellers xecs i xecs en divises.
- Domiciliació de tota mena d'efectes, rebuts i factures.
- Custòdia de valors.
- Targeta Master Charge.
- Plans d'estalvi-crèdit.
- Assessorament borsari i d'inversions.
- Oficina d'Informació i d'Assessorament a totes les nostres agències i sucursals.
- Publicacions d'informació econòmica i borsària.
- Servei d'autobanc a Barcelona, Saragossa i Madrid.

